

№ 8 (217) 19 лютага 2001 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Павал Севярынец

Зь вечара 14 лютага каманда міліцыянтаў пільнавала на ганку сядзібы БНФ, каб арыштаваць Паула Севярынца за "арганізацый несанкцыянаванага шэсціца" на Дзень святога Валянціна. Фронтаўцы, маючы досьвед адбіцца палётай, замкнуліся загадзя. Міліцыянты дзялжурывы ў машыне ўсю поч і наступны дзень. Іншаміліцыяная каманда ўзяла на прыцэл і заднія дзвёры сядзібы. Гэтыя для падстражоўкі залілі вочка пляйстрам і падпёрлі дзвёры тоўстымі камолам. "Пастаўце на месца!" — кричал яны кожнаму, хто ма-

ніцца скрасці дубец "на дровы". А Севярынец так і не выхадзіў. Маёр Гіраль таксама не даваў сваім людзём каманды ўламіцца, бо на меў санкцыі на арышт. 16-га знадворнае назіраньне звяялі. Міліцыянты начэквалі ў засадзе ў спэцыяльна падагнаным трапейбусе на іншым баку вуліцы. Тады выпусцілі ю самога Паула, змoranага двухдзённай аблогай. Тутака яго і ўзялі. Павезлі ў суд, а судэздзя выпусціла да панядзелка пад падпіску пра чынвеезд, бо сцяпашлася на сустречу з Лукашэнкам. Прысуд стаіе вядомы сёння.

Адзінай незалежнай цалкам беларускамоўная газета

«Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацый і каментароў пра падзеі ў Беларусі і суседзе штотыдні, гэта пайнакроўная беларуская культура, гэта жывы голас незалежнага беларускага грамадзтва. Аўтары і чытачы «Нашай Нівы» разам твораць краіну.

Падліскі індэкс 63125. Падліска на 1 месяц каштую 964 рублі. Для менчукой на шапік «Беласюздруку» — 760 рублі. Падліску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Беласюздруку».

ДЫК ПАДПІСВАЙСЯ!

МАШЭРАЎ ПРАЦУЕ НА РАСЕЮ

Унуку першага сакратара спэцыяльна пакінулі прозывішча дзеда. Ён жыве ў Москве і працуе ў расейскім міністэрстве замежных справаў...

Новая книга сястры Машэрава.

Старонка 10.

Рэабілітацыя

Украіна развязвіваецца з каляніяльным правапісам 1933 году

У Кіеве ідуць палітычныя баталії. Кааліцыя рэфарматараў, сацыялістаў, часткі нацыяналістаў і адвінных энэргетычных систэмай Украіны спрабуе скінуць прэзыдэнта Кучму. Сацыял-дэмакраты, народныя дэмакраты, партыі ўлады, анархісты і другая частка нацыяналістаў яго абараняюць. Камуністы, Натальля Вітранка, дэмакрат прэм'ер-міністар Юшчанка і трэцяя частка нацыяналістаў занялі пазыцыю чаканыя "ні нашым ні вальным". Лібрал і дзяржаўнік Юшчанка разылічае пераняць ад Кучмы вагары кіравання ў выніку эскаляцыі дзяржаўнага крызысу, а камуністы, прагрэсіўныя сацыялісты і трэцяя частка нацыяналістаў якраз гэтага баяцца. На Хрышчачыку паўстаў палацічны стан, з усіх канцоў краіны ў сталіцу сцікаюцца ручаікі бунтароў, каб дамагацца

набыць за капейкі. Эканамічна — там бяды. Але духоўна — там рай. У Кіеве выдаюцца шыкоўныя тыднёвікі, месячнікі і штодзённыя газеты паважаючыя Украінску, пра якія мы можам толькі марыць, сотні книг — арыгінальных і перакладных, працуяць дзясяткі якіхніх украінскамоўных тэлеканаў. Сярод страшнейшай дэградацыі грамадства і палітычнага хаосу украінская інтэлігенцыя працягвае работы тое, што ўважае галоўным, — абнаўляе падваліны нацыянальнага дому. Піша падручнікі па гісторыі, умацоўвае недзяржкайны ўніверсітэт — Кіева-Магілянскую Акадэмію, спраўджвае зынявчаныя сталінскімі камісарамі ўкраінскі правапіс. Менавіта таму, што інтэлігенцыя работы сваю справу, не зважаючы на палітычны клімат, гэты самы клімат ва Украіне застаецца ўмераным, а не кантынэнтальным. Гарачае лета не зымянецца сцікізёна зімой, як у нас. А палітычны курс краіны вагаецца зусім незаўважна, калі паўночнаўваецца зь беларускімі шаражаннямі. Зымену прагнілага рэжыму Кучмы на кіраваныя вечнага апазыцыянора Мароза або дэмакрата Юшчанкі наўрад ці заўважаецца настаўніцы украінскай мовы. Ня то, што ў нас — зымену Лукашэнкі на ягонага апанента. А рашэнне Кабінету міністраў Украіны, які днём мае зацвердзіць частку, а можа і ўсе 19 зымененняў, падрыхтаваных Нацыянальнай камісіі па пытаннях правапісу пры Кабінцце міністраў, настаўніцы мусіць заўважыць. Гэта і ёсьць тая самая "стабільнасць дзяржавы", якая гэтак мулье "школоўскуму студу".

Працяг на старонцы 4.

Забудзь сваё імя

Нядзяўна ў інфармацыйных паведамленнях прамільгнула малазаўажная звестка пра зыніненне аўтамабіля, што належыць праграме БТ "Зона X". Як вынікае, гісторыя з ягоным зыніненнем атрымала своеасаблівы працяг. 10 лютага ў 16.40 міліція на аўтамабільным рынку ў Ждановічах арыштавала Аляксандра Чыгіра, Васіля Быкава і іх сябра Сяргея Каляду па падазрэніі ў продажы скрадзеных аўтадэталяў. Паводле словаў съледчых, у гарахі Аляксандра ашшукалі мікрааўтобус "Форд", што належыць тэлепраграме. Гучныя прозывішчы адразу прыцягнулі да сябе ўвагу.

Стоячы на ганку Маскоўскага РАУСу, Юлія Чыгір звярнулася да журналістаў, кажучы пра тое, што гэта чыста палітычная справа, у якую ўлады ўмішлі сваю вядомыя ў Беларусі людзей — сына патэнцыйнага кандыдата ў прэзыдэнты Міхала Чыгіра ды пляменыніка Васіля Быкава, вымушшанага эмігранта.

Поруч з ей стаяла Наста Быкава, жонка арыштаванага, са свім айчымам. Нечакана праз колькі дзён адвакатка Быкава спін. Тарасюк абвесьціла, што ейны падабаронныя ня мае нікага дачынення да справы з выкраданнем аўтамабілю і, больш за тое, не зьяўляеца сваяком пісьменыніка Васіля Быкава. Мы звярнуліся да спадарыні Чыгіру з просьбай патлумачыць сітуацыю.

Паводле словаў Юліі Чыгір, яна знаходзіцца на ў меншай разгубленасці, чым усе астаттая. Калі яна ня мела рабы, прылюдна кажучы пра сваіяцва Быкава, дык чаму ягоныя родныя — тая ж Наста — не спынілі яе? Спін. Чыгір кажа, што раней усе ў іхнай сям'і былі пэўныя: Васіль — пляменынік знанага беларускага пісьменыніка.

Упершыню Васіль зявіўся ў сям'і Чыгіроў каля 8 месяцаў таму. Таўцяцяна, жонка Аляксандра Чыгіра, аднаго з затрыманых, са школы сібравала з Наствай. Сваіяцва Быкава было нечым абсалютна звыклым і

натураным, не выклікала сумневу. Дарэчы, часцей пра гэты факт казала менавіта Наста, а ня сам Васіль.

Чыгіры не размаўляюць з Быкавымі пра тое, што адбылося. Адзінае, што сказаў Настьце, каб тая паразмазуляла з адвакатка ды патлумачыла ёй, што абараніца трэба ўсім разам, а ня кожнаму паасобку. Наста адмоўчваецца. Паводле словаў спін. Чыгіровай, Васіль — вельмі добрых хлопец, прыемны, адукаўны й ветлівы. Яна разумее складанасць сітуацыі і ня хоча, каб дзяеці перасварыліся, не жадае нашкодзіць Васілю. Таму, відаць, яна ўстрымліваецца ад нейкіх вэрсіяў, здольных патлумачыць такі паварот падзеяў.

Выглядзе на тое, што спін. Тарасюк зрабіла такую заяву, каб дапамагчы свайму кліенту. Дапамога аказалася надзвінай дзеяснаю — 15 лютага Васіль Быкав уярнуўся дадому.

Працяг на старонцы 2.

14 лютага паўсяль у сьвяце съятавалі па-рознаму. Нехта пайшоў са сваёй хаканай у дарагі рэстаран дзе-небудзь на Мангетэне, нехта набыў свайму хлопцу падарунак у Інтэрнэт-краме. Менская моладзь, усыщешаная фрайным надвор'ем, падалася на Пляц Волі.

СЪЯВТЫ ВАЛЯНЦІН I БІЗНЭС

Дзень съятога Валянціна нясе з сабою ня толькі прызнаныні ў хакані, падалункі ды шчасльвія погляды, але й неблагі прыбытак. Вядома, бізнэс, які робяць на дні захаханых гандляры кветкамі, не параўнаць з тым, які прыпадае на старавініцы съятога 23 лютага ды 8 сакавіка. І ўсё-такі тавар разыходзіцца жавава. Ведаюць пра гэта ѹ мастакі-гандляры са сквэру на плошчы Свабоды 14 лютага многія з іх прыйшлі на працу раней звычайнага — каб канкурэнты не занялі месца. І дарэмна. Недзе а трэцій гадзіне міліцыянты, што запойнілі сквэр, загадалі мастакам “змовіца” — неўзабаве, маўляў, пачнуцца беспарадкі, ды ад вашага мастакства нічога не застанецца. Іх не цікавіла, што арт-бізнэсціцы толькі тых “беспарадку” і чакалі — чым меней твораў мастакства, тым болей грошай у кішэнях. Давялося, аднак, съходзіць — улада, гумовыя дручкі. Нездарма ўжо трэці дзень па сквэру сноўдалі два міліцыянты ў цывільным — “абстаноўку” вывучали.

СЪЯВТЫ ВАЛЯНЦІН I МАСЫ

Часам кажуць, што дзень съятога Валянціна — съяята для двах захаханых, а не для натоўпу. Нашто, пытаюцца, тыя мітынгі — ці не атрымаеца так, якія магло быць за саветамі: “З днём съятога Валянціна, таварышы! Гура!” Ўсі толькі гісторыя кажа іншае. Яшчэ да таго, як нарадзіўся съяята Валянцін, у Стражытнім Рыме было съяята хаканія. 14 лютага рымляне адзна-

СЪЯВТЫ ВАЛЯНЦІН I Беларусь

СЪЯВТЫ ВАЛЯНЦІН I УЛАДА

Сама асока съятога Валянціна — сымбаль баразьбы супраць бязглаздай улады, якая спрабуе падпрарадкаўца сваім мэтам ды жаданням самую чалавечую сутнасць. Кляўдзьёпос II, рымскі імператар, быў вядомы сваёй жорсткасцю ды крывавымі вайсковымі кампаніямі. Дзеля задавальнення ягоных амбіціяў патрабавалася ўсё больш вояў, гатовых пайсці паміраць “за Рым”. Але з чытам часу добрахвотнікі было ўсё меней — каму хацелася кідаць сваю сям'ю дзеля пашырэння мяжэй імперыі? Тады імператар забараніў браць шлюб — каб мужчыны хахалі не жонок, а толькі зброю. Рымскія съяяты

“Не хапае фэст”, — даводзілася чуць падчас мітынгу і шэсцьця 14 лютага. Так, гэта быў менавіта мітынг, а хадзелася съяята.

Прысяга міліцыянтаў у Музее вялікай айчыннай вайны

Забудзь сваё імя

Працяг са старонкі 1.

Што Быкова лічылі сваяком беларускага клясыка ўжо даўно — факт. Такім чынам, вэрсія пра плётку, адмысловыя пушчаную ў мэдрబі пад гэтым дзенем, адпадае.

Юлія Чыгірская сказала, што ў той час, калі Міхал быў прэм'ерам, яны ўвесь час даведваліся пра нейкіх сваякоў з тым самым прозвішчам. Такое нярэдка здараеца, калі чалавек вядомы. Можа, Васіль жадаў нікі падніміць свой грамадзкі статус, какучы пра сваякства. Прычым Васіль, магчыма, выдаваў сябе за сваяка пісьменніка вельмі даўно, настолькі даўно, што й сам звязаўся з думкай, што ён мае дачыненіе да Быкова. І, яшчэ даўно, ні Васіль, ні

настапнікі не задумваліся, чым імем яны спекулююць.

Так часцяком здараеца — любы дастаеўскі будзе лічыць сябе сваяком клясыка, няхай нават ягонія працдкі зусім не з Дастоева. Такое “сваякства” палигчые самасыцьвяджэнне. Відаць, гэта яно не ў апошнюю чаргу дапамагло Васілю зрабіцца сваім у сям'і былога прэм'ер-міністра ды ў дадатак зрабіцца шматкроць гучнейшым гэтае разьбіральніцтва. Відаць, у Быкова пыталіся яшчэ ў школе: “Васі, а ты не сваяк..?” Чаму ён упершыню адказаў “так”? Ці якая сямейная легенда была, ці проста думалася, што ўсе Быковы — родныя, але становічы адказ, безумоўна, на раз дапамагаў яму выходзіць са складаных ситуацый.

Курд.

“НН” таксама дапусціла прыкрую памылку, падаўшы ў папярэднім нумары неправераную інформацію інфармацыйнага агенства пра тое, што арыштаваны Васіль Быкаў — пляменнік пісьменніка. Просім дарараваць нам.

Хай баіца!

Што мне да далёкага Чылі? А вось сатысфакцыю маральную я адчуваў, калі назіраў па тэлевізары, як судзія Піначата. Як дыктатар рабіца разгублены, зацкаваны, уражаны, што і яму давялося ўрэшце адказаць. Тысячы ахвяраў, якія зынклі, лёгі і магілы якіх невядомыя... Можа, ён апраўдаў сябе тым, што хтось з іх быў камуністам? Сумнеўная віна. Папросту зынчаныя былі ворагамі рэжыму. Сталін таксама забіў камуністаў, і Гітлер. З аднаго боку — «эскадроны смерці», гестапа, НКВД, з другога — іхныя ахвяры. Якая розыніца — хто яны? Галоўнае, што ў Піначата руки ў крыві.

Наш Рыгоравіч сам публічна параўноўвае сябя з Мілошавічам, нікто не прымушае яго гэтага рабіць. Папросту ведае, што падабенства існуе. Ды яшчэ казырыцца: ён, маўляў, разумнейшы за Мілошавіча, ён чакаў ня будзе, ён сам пакажаў ўсім кузькіну маць! Ён сам — і ў дзеяннях, і ў съядомасці — атаясаміўся з дыктатарам. Сам! Ніякая апазыцыя тут ні пры чым. Здавалася б, што тут цяжкага: кінуць дыктатараў скіяўдэнскі, зрабіцца чалавекам нармальнікам? Але назад дарогі няма. Вось ён і баіца. І добра, што баіца. Вядома, пэсімісты могуць сказаць: злачыннасць расце, хоць зь ёю змагаюцца ўсё мацней. Частка ісціны ў гэтым ёсьць. Аднак нельга сказаць, што немінучасць пакарання ня стрымлівае злачынцаў. У гэтым пераконваюць і вымушаныя дзеяніні палякаў у дачыненіні да п'яных шафёраў. На польскіх дарогах штогод гіне людзь, як на вайне. Прычыны, бадай, дзве. Палякі пераселі на хуткія машыны, не пабудаваўшы новых, бяспечных дарог. А таксама — палякі любяць ездзіці нападпітку. Пакараныі за гэта апошнім часам узмоцненія. Можна нават у турму трагіц, калі паліцыя засыпее на гарачым. І правільна: хай баіца.

Сяргей Краўцоў

СВ. ВАЛЯНЦІН У ГОРАДНІ

14 лютага сябры Маладога Фронту і Маладой Грамады на працягу дня віншавалі жыхароў гораду, раздаючы ім валянцінкі. Сямёну Домашу, якога моладзь лічыць будучым прэзыдэнтам, было ўручанае съяточнае віншаванье ад кааліцыі «Пераменаў» — прытожная накідка з надпісам «14 лютага — Дзень съяята Валянціна. Любові, свабоды, пераменаў!», аўдыёкасэта «Моге хаканыя» да адмысловай валянцінкі. Скончыла съяятаўванне дыскаўтэка ў Мэдэйчным універсітэце.

Андрэй Мялешка, Горадня

МІТЫНГ ПРАФСАЮЗА

На Дзень съяята Валянціна на плошчы Бангалор пратэставалі прафсаюзы. Сабралася калі 3000 мітынгуюцца. На трывуне мітынгу стаяў транспарант “Заробкі — на ўзровень коштак!”, той самы, што й на леташніх акцыях прафсаюзу.

А.К.

ЛЮДЗЕЙ МЕНШАЕ

У 33 вёсках і хутарах Ашмяншчыны засталося ўсяго па адным жыхару. У 8 вёсках — па два, а ў 19 — па трох жыхарах. Найбольш тыхакі пасяленнія ў зонах вёсак Мацьвілішкі і Каменны Лог. А дзяцей найменей у Докшицкай зоне: на 100 чалавек усяго 8. Ці трэба тут камэнтары?

НАСТАЎНІКАЎ РЫХТУЮЦЬ ДА ВЫБАРАЎ

У кожную школу Астрэвежчыны паступіў загад “з'верху” праводзіць штотыдзен з настайднікамі гадзіну палітінфармацый. Дзеля чаго гэта рабіцца — зразумелі і без намёкаў, бо прэзыдэнцкая вэртыкаль пачала рыхтавацца да выбараў. Акрамя гэтага, кожны клясны кіраунік павінен расказаць сваім вучням пра былога гарадзенскага губэрнатора Дубка.

Мар'ян Вяянгроўскі, Астрэвец

Пацярпелья за Беларусь

17 лютага ў Віцебску затрымалі Ігара Землякова за раздачу ўлётак студэнтам. 16 лютага пасля трохдзённай аблогі управы БНФ арыштавалі Паўла Севярынца. Пасля акцыі 14 лютага ў Менску арыштавалі шасцічкі чалавек, чые імёны пакуль не агалошваюцца. 14 лютага Барысаўскі гарадзкі суд аштрафаваў Аляксандра Абрамовіча, кіраўніка мясцовага аддзялення Народнае Грамады на 5 мін. заробкаў за “непавагу да суду”. 13 лютага апісалі маёмасць старшыні віцебскай арганізацыі АГП Алены Залескай. Ёй далі штраф 540 тыс. руб. за правядзенне пікету. Штраф будуць вылічваць з настайднікаў пансіі спн. Залескай, якая складае 46 тыс. у месяц. У ноч з 8 на 9 лютага ў Бабруйску затрымалі Валер'я Мацкевіча ды Дзяніса Шэйку. Канфіскавалі налепкі “Зубр”, “Акцыя любові” ды адпусцілі. У Горадні зволылі з працы ў Цэнтры навучання і рэабілітацыі псыхічна хворых дзяцей Святылану Нех, актывістку Грамады.

А.К.

Наша Ніва [8] 19 лютага 2001

3

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА АПАЗЫЦЫ

Бюлетэні і сэмінары

Шчыра кажучы, цяпер неяк шкада 10-ці гадоў, што аддаў на незалежніцкія справы. І шкада на ў тым сэнсе, што выслікі былі марнія ці ідэя на вартая - не. За гэтыя гады спрабаваў рабіцца сваю справу як найлепш, дамогся сяю-таго, дык урэшце сынку будзе на сорамна ў вочы глядзець, калі дарослыі запытаецца, што я рабіў пры дыктатуры. А шкада таму, што цяпер, напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў, сустракаюцца сябrou, суседзяў і знёмы, зь якімі быў страчаваў голас у спрэчках пра тое, што змагацца - варта і што мы, апазыцыянеры, вартыя даверу ю павагі людзі, як маю чаго ім сказаць. Бо любая ідэя ўспрымаецца перш за ўсё праз ейных носьбітую. Цяпер людзі ўвесе час кажучы, што мы самі паміж сабой "разабрацца" на можам. Сапрауды, пра які прыход да ўлады можна казаць, калі мы на можам дамовіца да вылуктыцца адзінага кандыдата? Як патлумачыцца людзям тое, што КРДС, ведаючы, што іхнага кандыдата, паводле статыстыкі, падтрымае на больш за 10-12% беларусаў, усё адно зъбираецца праводзіць Кангрэс Дэмакратычных Сілай ды вылучыць кандыдатам чалавека, асуджанага на паразу, менавіта на ім? Як патлумачыць і тое, што ў такі лёсавырашальны момант добрая частка інтэлектуальных рэсурсаў апазыцыі накіравана на паліванье брудам адзін аднаго?

Ува мne яшчэ жыве слабая на-
дзея, што ўсё, што цяпер адбываецца ў апазыцыйным лягеры вакол прэзыдэнцкіх выбараў, - гэта папросту добрая тактычная гульня. Няхай, маў-
ляю, цяперашня ўлады добра на-
цащацца, усяляк дыскрэдитуючы ўжо
заяўленых кандыдатаў, а мы, уключачы і КРДС, і "Выбар-2001", і яшчэ
хто там ёсьць, пакуль употай падрых-
таем іншага, незасвечанага неза-
лежнага кандыдата, ды, дамовіўши-
ся разам яго падтрымліваць, па-
сапрауднаму "раскрыці" ды пакажам
электрапатруту напярэдадні выбараў.

Яшчэ колькі словаў пра агітацыю. Давялося днім наведаць глухую па-
лескую вёску. У размове адна па-
важнага веку кабета сказала, што
яна будзе галасаваць за Лукашэнку,
бо "ён за саюз". А пры саюзе ў яе

хаце заўсёды працавала радыёкрапка, а цяпер - не працуе, бо няма за што замяніць стары гнілы дрот. Дык вось, замест выданья соценій нікому не патрэбных бюлетеяў ды пра-
вядзенія "тусовачных" сэмінараў ці на лепш купіць ста разу па сто метраў дроту для радыёкрапкі ды праз яго падключыць той віскавай кабе-
це, ды тузву іншых, радыёбрахалау-
ку. Тады вёска, наягледзячы на тое,
што на гэтым радыё гавораць, напэу-
на прагаласуе за "добрых людзей,
якія хоць нешта нам зрабілі".

Цягам апошніх 7-8 гадоў, напэу-
на, найбольш папулярныя сярод беларускіх дэмакратуў занятак - гэта пра-
вядзеніе розных адукацыйных сэмі-
нараў. Плянавалася, што ўдзельнікі сэмінараў будуть усяляк разносіць
свеа веды і такім чынам дэмакра-
тычныя асяродкі значна пашырыцца.
(Дарэчы, лацінскія слова
"seminarium" у беларускай мове мае
файны адвальнік - "гадавальнік").
І што цяпер? Каго шматлікія "школы
лідэрства" выгадавалі і што слухачы
курсаў па "дэмакратычным буда-
ванию" пабудавалі? Вельмі дэмакра-
тычныя асяродкі пашырыліся? Ад-
нак "сэмінарны бум" працягваецца.
Асабіста я ўжо гады 3-4 як перастаў
еъздиць на усялякія неакрэсленага
зъместу "тусоўкі" і калі, часам, па
журналісткіх справах іх наведваю,
дык бачу на 90% тиях ж твары, што і
5 гадоў таму. Як нейкай асобнай ка-
ста наведнікаў сэмінараў! Ужо пару
разу чуў, што нейкі маладзён-арганізатор
сэмінару запрашаў туды дзеля
колькасці свайго знаёмага ды, ма-
ючы праблему з тлумачэннем мэтаў
дзя тэматыкі мерапрыемства, казаў:
"Ну прыходзі, хоць паабедаеш на ха-
ляву"... А якія гатэлі...

Дзяялі спрадвядлівасці хачу адра-
зу папрасіць прабачэння ў тых лю-
дзей, што ладзяць сапрауды карыс-
тныя мерапрыемствы - вучыць кары-
стаца кампутарам, дапамагаюць рэ-
гіянальным журналістам - гэта не
пра вас!

Бюлетея, ці, як іх яшчэ называюць,
"лісткі" - таксама вельмі распаўсу-
джаны мэтад апазыцыйнай дзея-
насці. Ізноў жа, яшчэ гадоў 5-6 таму,
хай сабе і непрафесійна зъявістася
незалежнае выданье на аркушы

пазначэннем імя і прызвішча кож-
нага ўрадоўца і ягонай пасады. І ле-
пей хай будзе менш тэксту, але фота
павінна быць як мага большым.
Прынамсі, твар і вочы павінны гля-
дзецца выразна. Высакароднасць
твару міністэрства БНР скажа болей за
тэкст. Хай бы тая кампанія ахапіла
ўсю Беларусь, не выключаюць вёску.

P.S. Зараз паменела антыбеларускага настрою ў грамадзтве. Можа, гэта і адыграе ролю ў другой палове гэтага году. А можа, гэта
толькі жаданьні, мае жаданьні...

Адам Браніцкі, Баранавічы

Мо Вячорка з Саныкавым прачытаюць...

Чытаў нумар "НН" пра галоўныя падзеі стагодзьдзя, глядзеў здымкі, і вось якія думкі прыйшли мне ў галаву. У tym годзе БНФаўцы ўсе Баранавічы заляпілі ўёткі, заклікаючы на мітынг, прысьвечаны Дню Волі. Уёткі былі вельмі "звычайні" і ніякага ўражаньня на людзей не рабілі, праста нагадвалі пра сяята.

Мне здаецца, што сёлета да гэтага трэба падысьці больш грунтоўна. Файна было б зрабіць улёткі зь нейкім фота ўраду БНР. З тэкстам простым і съвязаным, бяз сълёзаў і поклічу. З авабязковым

ліку скароту), у выніку паўстае слова з паніжальным адценнем: хвасціц, адзвіст, кагбіст (і гэбіст), экнавізіст (хтосьці захоча спрачацца, ці мае такое ж адценне слова чэкіст; мне здаецца, мае), урэшце, пафігіст, дадыніст і лукашыст.

У беларускай мове вытворныя ад скоротаў наагул непажаданыя і почасту, незалежна ад суфіксациі, маюць пяраратыўнае (паніжальнае) адценне. Так, словам бэнэфавец (дзяялі Бога, не бэнэфавец) камуністычна, а потым лукашэнкаўская пропаганда нас съядома ярлыкавала, ня хочучы называць фронтаўцамі (як самі сябе мы пасълядоўна завем). Але гэтае слова прынамсі ўтворана паводле нейкіх правілаў: скорот правільна чытаецца, і суфікс прылеплены ўласнабеларускі. Гэдаю яшчэ Васку Капээсайцава - героя апавяданьня Міколы Бусла. Дарэчы, вас, шаноўныя нашаніцы, ніхто энэністамі пакуль не называе.

памеру АЗ магло зьдзівіць ды вы-
лікаць цікавасць, асабліва ў праві-
ніці. А цяпер? З уласнага досьведу
магу казаць, што распавяджаньне
раздрукаванага ў якім-небудзь рэсур-
савым цэнтры на файнай фінскай
паперы бюлетею выклікае сярод
людей усё больш нянівіці. Гэта
яшчэ калі распавяджваць... Але ж
большасць гэтых выданьняў увогу-
ле прызначана "для ўнутранага ка-
рыстання" - гэта значыць, каб пера-
конваць адзін аднаго. Паміж сэміна-
рами

А добра абсталяваныя офісы з
"эўрарамонтам", супэровымі кампу-
тарамі, выхадам да Інтэрнту... І што
ад усяго гэтага? Я не вялікі паліткі, і
можа быць шмат чаго "ў сталічных
маштабах" не разумею, але калі на-
шаю мэтаю ёсьць перадусім вольная,
незалежная ды дэмакратычная Бела-
рузь, дык што ж мыробім, каб дамага-
чыся сваёй мэты?

За гроши, што ідуць на самыя ма-
ленькі сэмінар, можна набыць пару
тысячай лямпачак ды паўгоду ўкру-
ваваць іх ва ўсе пад'езды гораду, пак-
ідаючы цыдулакі на дэзвярох, што
гэта "бэнэфайт" зрабіў. А на зап-
ісацікі можна бюлетею скарыстаць.

Паводле маіх падлікаў, калі скласці грашовыя ды інтэлектуаль-
ныя рэсурсы шматлікіх выдаўцу раз-
настайных бюлетеяў, весьнікай ёй
аглядай, можна раз на тыдзень выда-
ваць мільённым накладам, хай сабе
й на шэрай паперы, бясплатную га-
зету для ўсіх і для кожнага. З "прагра-
май ТВ". Такую газету беларус нарад-
ці выкіне ў съметнік - праграмы буд-
зе шкада - а матар'ялы таго іншай
прачытае.

Ды што тут новая газета, калі мы
нават бібліятэкі на ўже існыя дэмакра-
тычныя выданьні падпісаць на мажам!

А дзе тысічы простых, зразумелых
звычайному чалавеку брашураў па гісторы Бацькаўшчыны? Бясплатныя
касэты зь беларускімі сучаснымі
дзя тэматычнымі песьнямі? Дарэчы,
у часе дэмакратычных зъездоў ды
ўофісах некаторых незалежніцкіх
арганізацій беларускія касэты ды
літаратуру "свай" гандляры працягваюць
"свай" аднадумцам значна дара-
жэй, чым у звычайнім несьвядома-
расейскамоўным кіеску.

Ды хіба гэтага ніхто не разумее?

Напэуна што разумеюць. Тады, можа, "неспрыяльныя ўмовы", дык-
татура, перасыль? Маўляю, за бле-
тэні і сэмінары пакуль асабліва не
караюць. Тут варта ўзгадаць файны

анэктот пра аднаго маладафронтната-
ца, які сабраўся паміраць ды падай у
выканкам зяяку на правядзеніе
апазыцыянага мітынгу калі ягонай
магілы. Ды вось, дазволу ўлады не
далі, дык у пазначаны дзень надво-
р'е было жахліва - дождж, холад.

Ну, як тут, на тыхіх "неспрыяльных для
воградаў", буржуазії, якія ўдзельні-
чаюць ва ўрадзе; адна з формаў ба-
рацьбы ў лягеры буржуазії, якія не
закранае ўнікальна як кля-
сы, а, наадварот, мкніца ўмацаўца
гэтае панаванье... -3). Былая апазы-
цыя ў ВКП(б) -

антыпартыяна, апартуністичная

групукі... Апа-
зыцыя ўз

зі

тры

зі

Расколатая дзяржава

*Воля Курдыстану
тримаеца на
ракетных ударах,
якія наносяць па
Іраку саюзникі*

Праз 10 гадоў пасля вайны ў Затоцы курды насамрэч наблізіліся да стварэння сваёй дзяржавы. У 1991 г. для абарони курдзкага насељніцтва Іраку ад ірацкіх жаўнераду, якія вынішчалі курдаў цэлымі гарадамі, была створаная ахойная зона на поўнач ад 36-й паралелі (такая ж зона была створаная на поўдні краіны для абароны шыліцкага насељніцтва). У выніку ірацкім войскам было забаронена дзеянічаць у ахойнай зоне, а за выкананнем гэтых умоваў пачала сачыць амэрыканская й брытанская авіяцыя. Пры набліжэнні да гэтых зонаў ірацкія вайсковыя аўктыўы зьнішчаюцца.

Спачатку нават на абароней зямлі па-ранейшаму панавала інзідза, голад і ў дадатак грамадзянская вайна. Але гады тро таму сутыкацца пачала мяніцца — пачаўся эканамічны ўздым, на думку курдзкіх урадоўцаў, звязаны з рэзальюсы ААН №986. Тады, пры канцы 1996 г., была распачатая праграма "Нафта — на харч", што дазволіла Іраку прадаваць неікую частку сваёй нафты, а 13% (адпаведна з долій курдаў у агульнай плошчы) колькасць насељніцтва краіны) гэтых нафтавых прыбыткаў пачалі аддаваць курдам. Але ёсьць і іншая прычына паліпшэння эканамічнай ситуацыі — маштабная контрабанда ірацкага паліва ў Туреччыну. У адрозненіне ад ізаяванага Іраку курдзкае дзяржаўнае ўтварэнні не мае прастых сувязі з Туреччынай.

Вылікі эканамічнага росту відноўчыя — мноства будаўнічых пляцовак у курдзкіх местах, багатыя базары. Многія курды пачалі атрымліваць сталы заробак. Каля 15 далаўраў у спрэднім атрымлівае служачы курдзкае адміністрацыі — а ягоны ірацкі калега толькі 2. Ва ўніверситеты курдзкай стаціцы, Арбіто, выкладаюць прафэсары з Багдаду, бо курды плацяць ім 300 далаўраў у месяц, а ў Багдадзе — толькі 10. У "Вольныя Курдыстан" паслях ідзе замежныя бізнес — спачатку гэта былі туркі, цяпер жа з'явіліся Alcatel, Siemens, ABB.

Працяг са старонкі 1.

Пра магчымыя змены ва Украінскім правапісе распавядаете намеснік старшыні загаданай камісіі, прафэсар, загадык катэдры мовы і стылістыкі Інстытуту журналістыкі пры Кіеўскім універсітэце імя Тараса Шаўчэнкі Аляксандар Панамарый.

— Мы хочам спрасыцца з мову, бо ў цяперашнім правапісе задужа праўлаў з выняткамі. Як вядома, у 1928 г. быў прыняты правапіс, называючы "харкаўскім" па месцы, дзе засядзала правапісная камісія. Ён быў забаронены ў 1933 г., калі савецкія ўлады ўмацоўвалі курс на русіфікацыю мовы народаў СССР. У тым самым годзе ў Беларусі замест тарацкевіцьбы была ўведзеная наркомаўка. Заслуга дыяспары ў тым, што яна ў сваіх выданнях зъберагла нормы правапісу 1928 г. Сённяшнія змены — гэта рэабілітацыя большай часткі таго, што было забаронена ў 1933 г.

Напрыклад, мы хочам спрасыцца з написаныне словаў "пів". Мы пішам "пів-Кіева" — праз дэфіс, "пів-яблука" — з апострафам і

Ад нелегальнага паліўнага гандлю і легальнага гандлю іншымі таварамі мае прыбытак найперш наймацнейшая палітычная сіла Іракага Курдыстану — пратурэцкая Дэмакратычная Партыя Курдыстану Масуда Барзані (сына легендарнага курдзкага правадыра Мустафы Барзані). Яна кантралюе заход вольнае зоны і мяжу з Туреччынай. З ДПК кантактуе праіранскі Патрыятычны Звяз Курдыстану Джалаля Талабані, які кантралюе меншы ўсходні кавалак Курдыстану на мяжы з Іранам. У той час як сродкі ад нафты падзелены паміж двума партыямі парадуны, грошы ад кантрабанды ідуць у асноўным Барзані. Пасля вайны ў Затоцы вечна разъяднаныя кланы аб яднаўся, каб выгнаць са сваёй зямлі С.Хусэйна, а ў 1992 г. была нават дасягнутая дамоўленасць пра прайядзенне спульных выбараў і стварэнне ўраду на падытэтнай аснове. Але праз колькі месяціў згоды старыя фэудальныя сваркі і спрэчкі пра падзел кантрабанднай грошай зноў прывялі да зводы, і ў 1994 г. пачалася адкрытая грамадзянская вайна. Талабані падтрымлівалі іранцы і аджаланаўская Працоўная Партыя. Барзані ж атрымліў дапамогу Анкары, а ў жніўні 1996 г. нават паклікаў на помоч Садама. У грамадзянскай вайне заўгнілі тысячы курдаў. Быў заключаны шэраг марных мірных пагадненняў (апошнє — у жніўні 1998 г. у Вашынгтоне), але я сяняня на курдзкай зямлі хутчэй перамір'е, а не трывалы мір. Таму ё сёньня тысячы курдаў працягваюць пераходзіць турецкую мяжу і ўцякаць у Эўропу.

Тым на менш пасіху ўсталёўваюцца курдзкія дзяржаўныя інстытуцыі — створаная ўжо нават свая ДАІ. Гэта выклікае непакой у Тэгеране, Дамаску, Багдадзе і Анкары, напалоханых пасыпехамі курдзкага дзяржаўнага будаўніцтва. Цягам апошніх некалькіх гадоў турецкія генэралы некалькі разоў давалі зразумець, што хочуць усталяваць свой кантроль над Пойнанччу Іраку, і пастаянна арганізоўвалі вылазкі на іракскую тэрыторыю, каб зьнішчаць базы Курдзкай Працоўнай Партыі. Сяньня Аджалані у вязынцы, а рэшткі ягоных войскаў адышлі ў Іран і на паўднёвы ўсход падкантрольнага ПЗК ашшару, а таму Барзані і Талабані стаяць перад патрэбай наноў вызначыць свае стасункі з Туреччынай. Увесе час ствараюцца новыя хаўрусы. Напачатку году ўжо і Талабані паклікаў туркаў на дапамогу, каб абызбройці 8 000 байцоў Аджалані, што дзеюць у ягонай зоне. Барзані ж у адказ кінуўся шукаць гарантый ў Багдаду, і яго прадстаўнікі малюць будучыню Курдыстану ў фэдратыўным Іраку і адмаяўляюцца ад незалежнасці.

Рэдка калі Курдыстан меў такую рознайную магчымасць стаць незалежным, якую мае цяпер, але й разараз з эканамічным пляне ён надта залежыць ад турецкай гаспадаркі. Па вялікім рахунку, воля Курдыстану сяняня тримаеца толькі на заходніх самалётах і тых ракетных ударах, якія наносяць па Іраку саюзникі. Бяз гэтага ірацкы лёгка разబілі б курдзкія войскі, што ня маюць цяжкай тэхнікі.

Сяргей Радштейн

Дэслабаданізацыя

У Югаславіі арыштавалі былога кіраўніка дзяржаўнага тэлебачаньня за часоў Мілошавіча, Драгалюба Міланавіча. У яго ёсьць пра што і за што спытаць. Напрыклад, ці ж я ведаў ён пра маючую адбыцца паветраную атаку НАТО на будынак сэрбскага TV, падчас якой загінула 6 чалавек?

Ён пакінёў сваіх супрацоўнікаў там, хоць яму паведамілі, што будынак будзе заатакаваны. Затое ў красавіку 1999 г. Мілошавіч прыводзіў гэтых съмерці як прыклад наўгары НАТО да жыцця мірных жыхароў. Афіцыйныя асобы абяцаюць, што і следзтва па справе самога Мілошавіча пачненца на дніх, пра тое ж казаў і прэм'ер Дэйнджыч. Яны пазбягаюцца дакладных каментараў, амблякоўваючыся зая-

вамі пра дастатковасць падставаў для пачатку съследства супраць былога прэзыдэнта і пра тое, што рашины на справе Мілошавіча павінны прымаць адпаведныя органы, а не ўрад. Некаторыя турбуючыя, што істотныя аўбінавачваны супраць Мілошавіча высунуць будзе вельмі няпроста, ба съядоў злачынстваў не адшукаць. Дэйнджыч признае, што, вядома, найпрасьцей было б раскрыць фінансавыя парушэнні, але будуць шукаць таксама і доказы ваеных злачынстваў.

Важныя змены чакаюцца і на бягучым тыдні — парламэнт прызначыць новых праукорораў і суддзяў, заклаўшы фундамэнт для расследавання злачынстваў былога рэжыму.

C.P.

Незалежны актор

"Як толькі Эўразіяўз удасканаліць сваю абарону й палітыку бясыпекі ды зробіцца незалежным акторам на міжнароднай сцэне, мы павінны будзем вызначыць сваю палітыку бясыпекі ў дачыненіні да Расеі, нашага найвялікшага суседа". Гэтыя словаў Рудольфа Шарпінга, нямецкага міністра абароны, прымусілі скалануцца амэрыканскіх ваеных начальнікаў.

Эўропа, і перш за ёсё ля галоўнай сіле — Нямеччына — паступова выходитць з-пад кантролю НАТО і з ёсё большай прыхильнасцю ставіцца да Расеі, тады як у яе адносінах са Злучанымі Штатамі назіраецца пахаладанне. Паўночнаатлантычнаму альянсу з гэтым цяжка прымірыцца, ба ён на працягу паўстагодзіцы ахоўваў эўрапейскую стабільнасць і паспяхова адстойваў амэрыканскія інтарэсы ў Эўропе.

Але альянс не распадзеца, ба ён занадта важны для ўсіх. Не ў апошнюю ролю і для спакою многіх эўрапейцаў, якія дагэтуль лічаць, што іх кантынэнт стане нестабільным, калі Амэрыка пакіне яго. Але, як можна зразумець са словаў сп.Шарпінга, у трансатлянтычных адносінах нешта надламілася.

Эўразіяўз, які зараз складаюць 15 краінаў, напачатку быў толькі гандлёвым саюзам пад патранажкам ЗША. Але з цягам часу ў яго чальцоў раззвіліся сур'ёзныя ўласнія вайсковыя і стратэгічныя амбіцы. Відаўчна ўсе, што пошук Эўропай устойлівага балансу сіле ў яе сувязях з Вашынгтонам пасля халоднай вайны адміністрацыя Буша яшчэ толькі мае асэнсаваць.

На мінульты дні ў Мюнхене, звязаючыся да калегаў па альянсе, амэрыканскі міністр абароны Дональд Рамсфельд ні разу ня ўжыў назвы "Эўразіяўз". "Вынікае, што Звязу юма ў радары містэра Рамсфельда", — заўважыў Фольфганг Ішынгэр, адзін з кіраўнікоў нямецкага МЗС. Разам з тым, Эўразіяўз ужо мае структуры, што займаюцца вайсковым плянаваннем, ды рыхтуе 60-тысячныя сілы хуткага рэагавання. Эўра, якое хутка зробіцца валютою вуліцаў Барсэлёні, Брусслю ды Бэрліна, заўжды было палітычным праектам, які меў на мэце аўяднаны Эўропу з процвігам амэрыканскаму дамінаванню.

Пакуль невядома, які выклік кінуць эўрапейцы супердзяржаве па той бок ажын. Францыя, напрыклад, жадае, каб новае эўрапейскае войска было незалежным ад НАТО, альбо хоць бы было ўзброенае на дастатковым узроўні, каб быць незалежным. Брытанія называе гэтыя ідэі дастабілізуючым гальскім трываленем. Але Эўропа дакладна вырашыла стварыць зародак арміі — важкі дадатак да эканамічнай і палітычнай інтэграцыі.

Для Ёшкі Фішара, нямецкага міністра замежных спраў, такая інтэграцыя — "гістарычны працэс", які ня зможа спыніці ніхто, нават Амэрыка. Эўразіяўз жадае, каб да яго ставіліся як да роўнага ў рамках Паўночнаатлантычнага альянсу. Час, калі Амэрыцы даводзіліся мець справу са сцікмай дробных саюзникаў, адыходзіць у наўгат.

Паводле *The New York Times*

маем узору. Напрыклад, "пенсне", "кашне" мы ня можам зьмяніць, бо ва Украінскай мове яны сваіх назоўнікаў ніякага роду, якія б сканчаліся на націскні "е", таму "кашне" ў нас ня будзе зьмяніцца. А чаму мы зьмянім па склонах слова "інженер"? Бо яно сканчыцца на "р" як, напрыклад, "яўр". Дык чаму б нам не зьмяніць "кіно", калі яно аналагічна слову "віно", а "метро" — як слова "відро". Так што гэта прыродная рыса Украінскай мовы, якая, пасля забароны ў 33-м годзе, зраўблілася прыкметай "вясковасці", недадукаванасці. Але і чэхі, і палакі, і славакі зьмяніяюць гэтыя словаў ў ўскосных склонах.

Дарэчы, пра "пальто". Некаторыя расейскамоўныя газэты раптам пачалі хвалівацца за Украінскую мову, нават "Независимая газета", у якой хтосьці напісаў артыкул "Мова без пальта". Дык ён жа невук, бо слова "пальто" зъмяніцца ў нас па склонах іншамоўных словаў, калі ня

Рэабілітацыя

"півгодзіні" — разам. Чаму б не пасіць разам ва ўсіх выпадках? Так будзе прасыцей.

Іншы прыклад: у нас ёсьць так зване "правіла дзевяці", паводле якога "і" ў словам іншамоўнага пачынання пішуцца ў адной літаре "ф" хоць выкінуць, што будзе "хвілосхвія", "Храніця". Гэта, безумоўна, глупства. Нічога такога кардинальнага мы не мянем, бо Украінскі правапіс не патрабуе кардинальных зъмененняў.

Яшчэ нашы апанэнты кажуць, што, маўляю, правапіс не зъменяюць. Але гэта няправа. Напрыклад, немцы ўвялі новы правапіс. Малдаване нават зъменілі графіку — і там таксама крываці і выступалі.

Некаторыя лімантаўцуць — колькі часу праўляць, народ прывык да нормаў 1933 года. Па-першае, гэта не аргумент — «народ прывык». Немцы дзесяць гадоў адвали на пераход-

АБ УСІМ ПАТРОХУ

Мора ў “Акварыюме”

Чарговы праект БМА “More ка-ханьня”, прэзэнтация якога ад-былася 13 лютага ў “Акварыюме”, выклікае супярэчлівую рэакцыю, як, зрешты, любая зъява шоў-бізнесу. Бяспечна адно: ніхто, акрамя Супрановіча з Сахаравым, не дадумалася выдаць касту, ад-мыслова прымеркаваную да Дня святога Валянціна.

Аргомант перад канцэртам быў проста непаўторны – мясцовую ахова выдала ўсіх з залі ў цесны ка-лідорчык-катушок і пачала “запускаць” па сьпісе, папярадне складзеным арганізатарамі з БМА. Цікава, што саміх арганізатораў па гэтым самым сьпісе пускаць у клуб ніяк не хацелі: адміністрацыя палічыла, што запрошаных і таг белой, чым трэба. Сахараў, якому прыпанаў на-набыць білет, на хвалі экспрэсіі пагражаў клубу судовай справай. Зрешты, неяк разабраліся. Трэба сказаць, што ў астатнім ахова паводзіла сябе вельмі тактоўна. Пры-намсі, асаўстыя рэчы музыкаў не “ператрахіваліся” з такой пільнасцю, якія гэта рабілася звычайнай ў “Альтэрнатыве”. Дын на канцэрце атмасфера была зусім іншай – хат-нія, можна сказаць. Нягледзячы на значную колькасць народу, які прыйшоў даведацца, што там Суп-рановіч з Сахаравым гэткае выдалі, праз уесь вечар не пакідала ўра-

жанье, што прысутнічаеш на зак-рытай імпрэзе “для сваіх”.

Канцэрт, паводле старажытнага беларускага звычаю, пачаўся з паў-гадзінным спазыненнем. Першым меўся граць гурт “Безь Білета”, які выпраўіў на прэзэнтацию свайго паўнамоцнага прадстаўніка ў асобе скрыпачкі Ксені, якая сумленна ад-працавала за лайдаўкавых мужы-коў-безбілетнікаў: народ у залі слухаў яе зусім ня драйвавую, даволі працяглую сумна-лірычную імправізацію без пазяханьняў і пярэчаньняў. Наступнымі выйшлі “Цмокі”, на якіх гукарэжысэр атрымаў магчы-масць ся смакам і веданыем спра-вадстроіць апаратуру. Аднак экспрымэнты з гукам зусім не засму-чалі ні музыку, што грали, ня чую-чы адно аднаго, ні публіку, якая паднялася на першай песьні і больш ужо не сядала да канца прэзэнтациі. Потым было “Новае Неба” са ста-рымі добрымі гітамі і новымі гітары-стам. (Шырока яму спачуваны: займаць месца, якое раней належала Славу Кораню...) Кася, дарэчы, іншою адгадавала сабе настальчычна-памятныя доўгія валасы, якія так ёй пасулоўць. Запачаткованую “NN” музычную лінію працягнуў гурт “Exist” – трэы самазаглыбленыя, пат-рабавальнія да сябе, да немагчы-масці стылёвых рыцары экзыстэн-

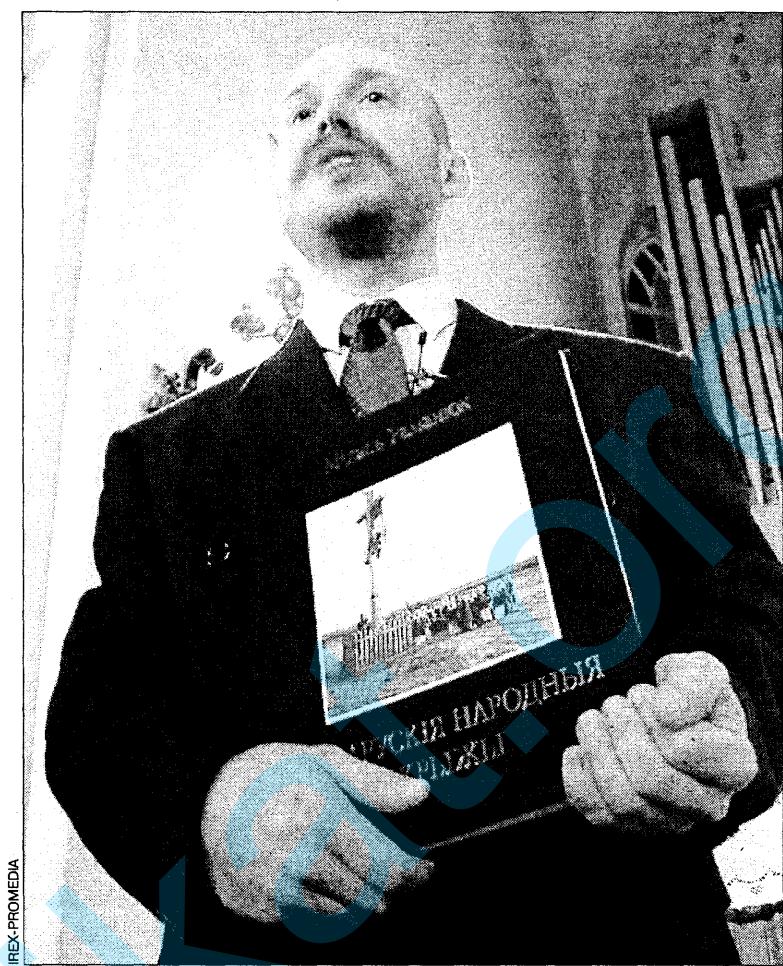
ці. Рэпетыцыі ў халодным гаражы ніяк не паўплывалі на іх прафесій-ныя і разумовыя вартасці: музыка па-ранейшаму сакаўная, адметная, поўна падводных камянёў і нечаканых паваротаў.

Паміж выступамі гуртоў у ролі юмрэна спрабаваў сябе Сяржук Сахараў, чыё гіпнатачнае ўздзе-жанье на публіку набываў часам проста застрашлівым памерам. Спа-чатку ён прымусіў хлопца з дзя-чынай прадэмансстрація на вачох ва ўсяго клубу сярэдняй цяжкасці пацалунак, а пасля скліў невядо-мага героя да выканання стрытты-зу, не даведзенага, што праўда, да лягічнага завяршэння, якое стала-ся фатальным для “Акварыому”.

Але сапраўдным каралём вечары-ны стаўся “Нэйра Дзюбель”. Кулін-ковіч, чыя беларуская душа папро-сту не зъмянчалася ў расейскамоў-най цялеснай абалонцы, съпявала, танчыла, піў з фляжкі, распавядала показкі... публіка на яго ледзьве не малілася.

Лягічным пераходам да дыскатэкі стаўся камп'утарызаваны “Палац”, пракляты артадоксамі ад рок-н-ролю. А моладэз, між іншым, танчыла. Значыць, як казаў яшчэ не прапагандарскі паследні Маякоўскі, гэта нека-му трэба.

Халімон, Самахвалавічы

У чацвер у менскім касцёле сьв.Роха адбылася прэзэнтация кнігі Міхася Раманука «Беларускія народныя крыжы». Кнігу можна набыць у кнігарні «Акадэмкніга». Пра набыццё таксама можна даведацца праз тэл. (017) 213-32-32. На фота — Дзяніс Раманюк, Міхасеў сын.

Пагаварылі й разышліся

17 лютага ў БДПУ імя Максіма Танка адбылося пасяджэнне дырэктараў беларускамоўных сярэдніх навучальных установаў Менску

Шмат часу было аддадзена за-сёднаму ў такіх выпадках афіцыйзу, справа-здача-ілюстрацыйным дакладам. Па старой завядзёнцы, ім нават спрабавалі надаць бадзёры тон. Так, Алесь Лозка, старшыня ТБШ, алтымістична заплёніў сход, што колькасць беларускамоўных школаў перастала змяншацца і стабілізавася... на лічбе, якая скла-дае 4% (або пяць школаў) ўсім

заць “на радіві”, а не “на раді”. Дык вось, зъмяніца будуць толькі тэя слова, дзе перад гэтым “о” стаіць зычны – “кіно”, “пальто”, “метро”. А дзе два галосныя — не, напрыклад, “радіо”, “Онтаріо”.

— Якія водгукі прыходзяць на Ваш варыянт удакладненія ўкраінскага правапісу?

— Ёсьць водгукі ад спэцыялістаў, якія ўсё ўхваляюць. Ёсьць водгукі, дзе адно ўхваляюць, іншае — не. Ёсьць такія, дзе нічога не ўхваляюць, але гэта зблышлага на ўзорыні “Не читал, но осуждаю”. Вось, напрыклад, цімтаго чамузыці абірае то, што мы хочам пісаць “матер-іяльний”. Але вы мне скажыце, хто ва ўкраініе кажа “матеріальны”? Хто там вымаляе “а”? Усе кажуць “матер’ильний”. А на пісьме мы як-раз сълепа капіюем расейскі правапіс. Да 33-га году так не пісалі. Або чаму “месія”, але “месіансці”? Мы прапануем гэтае спалучэнне гукаў скроў перадаваць праз “ія”.

Мы зачаста бяздумна капіявалі расейскі правапіс. Вось прыклад: прозвішча былога генэралага ды-ректара дзяржаўнага тэлебачання

Менску) ад агульнай колькасці ся-рэдніх навучальных установаў. Вы-казаў ён таксама надзею на зъмяненіе курсу адміністрацыі ды ўра-ду і звярот іх да нацыянальных ка-ранёў — маўляў. Стражу некалі некаму нібыта сказаў, што варта было ба ўсіх школах выкладаць па-беларуску як толькі мову ў лі-таратуру, але й гісторыю Беларусі, геаграфію Беларусі, съпевы, крэс-ленне і працоўнае навучанье...

Увогуле, склалася ўражанье, што ўсе прысутнія падзяліліся на дзеяльнікі: прыхільнікі беларус-записі “зьверху” і аматараў парты-занскіх дзеяньняў, якія заклікалі не чакаць ласкі ад дзяржавы і рата-ваць нацыянальную школу ўласнымі намаганыямі: саматугам шукаць настаўнікаў, дамаўляцца з выхава-целькамі дзіцячых садкоў. Дарочы, выклікала спрэчкі і пазыцыі дзяр-жавы. Старшыня Рады дырэктараў беларускіх школаў Менску Алесь

Сядзяка лічыць, што дзяржава на-ставіла палак у колы нацыянальнай адкукаці — яна проста адышла ад яе, перастала аплякаць. І асноўная віна за катастрафічную ситуацыю ўскладаецца менавіта на дырэкта-раў школаў, якія не адстаялі беларускай школы, дазволілі адбыцца тым лякальным бацькоўскім “рэф-рэндумам”, пасля якіх, уласна, і была пахаваная бальшыня беларускіх школаў. Не пасыпела, аднак, дыскусія набраць абароты, захапіць усё удзельнікаў круглага стала, як арганізаторы пачалі настойліва ак-цэнтаваць увагу на тым, што “час ужо й гарбаты папіць”. Пасля гэта-га неяк съпехам, скамечана адбыло-ся ганараванне 13-ці лепшых беларускіх школаў Менску (грамату за нумарам 1 атрымаў Гуманітарны ліцэй), і дырэктары пайшлі на фур-шэт, падчас якога меліся яшчэ пад-пісць звярот да ўсіх дырэктараў школаў Беларусі.

С.М.

дых ён там і застанецца.

А ёсьць гук “ф”, які ходзіць ад трэцяе “тэты” ці міжзубнага “т”. Ён ве ўкраінскай мове ў 90% выпадкаў перадаецца праз “т”, “математика”, “лабіринт”, “Гесей”, “Тетчэр”, “па-тетіка” і г.д. Але там, дзе расейцы перадаюць гэты гук праз “ф”, украінцы маюць, і мусіць пісаць Іржы. Сказаць “Іржы Ходач” — усё адно, што сказаць “Урій” замест “Юрій”.

— Якія з 19 прапанаваных пун-ктаў зъменяў атрымалі найбольш крэтычных заўгагаў?

— Пратэст неспэцыялістаў выклікала зъмена ў пэўных выпадках літары “ф” на “т”. Як я казаў, пай-шила пагалоска, што мы ўвогуле зъбіраемся выкінуць літару “ф” з украінскага альфабету. Мы “ф” не зъбіраемся выкідаць, хоць гэты гук украінскай і ўсе славянскія мовы запазычылі.

Украінская і беларуская мовы

найдаўжэй супраціўляюціся гэтай літары: у расейцаў — “картофель”;

у польшчынцаў — “картофля”, а ве ўкраінцаў — “картопля”. Але польшчынцы гук прыйшоў ва ўкраінскую мову:

“фізіка”, “фонетика”, “Франція”. То бок, калі ён ёсьць у мове арыгіналу,

“Осінній холодок над спраглою землею”

шатро гаптоване широко роз-п’ява.

До ніз гэго падуть як з рога

Амальтей

плоды, налиты віцерть, і довгі

пасма трав”.

дзе варта быць

Кніга Арлова

26 лютага ў Чырвоным касцёле адбудзеца апошняя менская прэ-зэнтация кнігі Ўладзімера Арлова “Адкуль наш род”. Пачатак а 19-й.

Прадаецца карона

1 сакавіка ў ДК “Прамень” (Нямі-я, 30) на апошнім канцэрце свайго ўсебеларускага туру NRM прапануе

прыхільнікам выставу-продаж ат-рыбутыкі гурту, маек, значкаў і ўся-го-ўсякага іншага. Але галоўным лотам аўкцыёну будзе “Рок-карона” 1997 г. Пачатак а 19-й.

“Волі”

22 лютага а 19-й у к/з “Менск” можна будзе пачуць “Волі Відогля-сова” з новымі і лепшымі песнямі. Квіткі — ад 6 да 12 тыс.

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ЧАС	KHz	ХВАЛІ	ЧАС	KHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7190, 9615 15460	41 31 19	22:00-23:30	6010, 6170 9845 5995 7295 9750	49 31 49 41 31
			06:00 - 07:00		

Сярэдняя хвалі — 576 і 612 кгц

Адрас: 220005 Менск-5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ

Інтэрнэт: www.svaboda.org

НАСТРОЙЦЕСЯ НА “СВАБОДУ”!

АБ'ЕКТЫ УНА
ПРА РЭАЛЬНАЕ

BR
РАДЫЁ РАЦЫЯ

НА КАРОТКИХ ХВАЛЯХ
6035 кгц (49 м) 08:00-10:00
6180 кгц (49 м) 13:00-15:00
6050 кгц (49 м) 21:00-23:00

НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ
612 кгц (490 м) 07:00-11:00

WWW.RACYJA.PL
220102, Менск, а/с 144

НАЙЧАСЬШЕЙШЫЯ ПАМЪІЛКІ У НАШАЙ МОВЕ

выбраныя з рэдакцыіна пошты “Нашае Нівы”

ГУКІ Й ПІСЬМО

ніправільна	трэба
трыа, трю	трыё
іон	іён
клявіатура	клавіатура
віртуёз	віртуоз
ідалёгія, ідэялёгія	ідалёгія
дабразычліве	добраразычліве
(правіла пабочнага націску: у другой частцы складанага слова націск падае не на першы склад)	
далёкасяжны	далекасяжны
палітэхнічны (пабочны націск)	політэхнічны
праект	праект
п'едыстал	п'едэстал
прашпэкт	праспэкт
трафеі	трафеі
на ільготы	на льготы
(прыстаўны гук адпадае пасыя галоснага)	
Іваныч, Макарыч	Іванавіч, Макаравіч
(норму літаратурнага вымаўлення парушае памоцнене скарачынне галосных, якое прыводзіць да поўнага іх выпадення)	
тыпича	тысяча
цоркскі	цорскі
(калі ўтворальная аснова канчаецца на два і больш зычных гукай, апошні зь якіх [k], а суперечка пачынаецца на [c], апошнія зычнага асновы не чуваць – не передаем яго і на пісьме)	
адձэzel	аддзел
(зычны д прыстаўкі передаем нязменна)	
арыентыр	арыенцір
на фронце	на фронце
танчышць	танчыць
яешня	яечня
(прычым спалучэнне чи захоўвае мінімальну ѹ в вымаўленіні)	
канешне	канечне
фізыялётія, фантазія,	фізіялётія, фантазія
дыхкусія, прафесіяналізм	дыхкусія, прафесіяналізм
(пасыя с, з пішацца і ў канцоўках словай на -зія, -сія)	
мікрааёну «Усход»	мікрапаёну «Ўсход»
(вялікая літара Ў пасыя галоснага)	
Афганістан	Аўтагістан
інтэр'ю	інтэрв'ю
падысыці, адыйсыці, сыйсыці	падысыці, адисыці, сысыці
(прыстаўка на зычны + каранёвае [i] – [i] у такой пазыцыі чаргуюцца з [ы])	
антыхісламскія выказваныні	антыхісламскія выказваныні
(у асвоеных арабізмах, як правіла, [л] цвёрдае)	
Балканды	Балканы
кулуары	кулоары
каласальны	калясалыны
клясіка	клясыка
эфір	этэр (гр. aither)

СЛОВАУТВАРЭНЬНЕ

ніправільна	трэба
Юры	Юры
крытэрый, сцэнарый, аграрый	крытаэр, сцэнар, аграр (агарнік)
опій	опіюм (лац. opium)
раскладушка	раскладанка
малыш	маляня(ё), малое, малеча
тэлевізёншчык	тэлевізійнік
сумнўныя, сумнў	сумнёныя, сумнёу
звеніні, звеньніявы	звеўны, звеваны
мужкін	мужаў
Вольгін	Вольжын, Вользін
цёткава	цётчына
скарыпніскі	скарынаўскі
дарэформенны	дарэформавы
дыхымілітўны, кансультатыўны	дыхыміліційны, кансультатыўны
інфіціраваны	інфекцыянны
мяркуемы, аблінавачаемы	меркаваны, аблінавачваны
праводзімая палітыка	праводжаная палітыка
аплачваемы водпуск	аплатны водпуск
адбыўшыся выбары	адбытыя выбары
раскальваць, падскакваць	расколваць, падскокваць

старшынствуе,	старшынное,
старшынстваць	старшыняваць
угнаць самалёт,	сагнаць самалёт,
утон самалёта	згон самалёта
уступіць суперніку	саступіць, пераступіць
прагніраваныне	прагнаваныне
праміраваць	праміяваць
фантазіраваць, фантазіраваць	фантазіяваць

ФОРМЫ СЛОВАЙ

ніправільна	трэба
Назоўнікі мужчынскага роду ў родн. скл. адз. ліку:	
канцэрта	канцэрту
конкурса	конкурсу
канцэрту, кірмашу, конкурсу, матчу, мітынгу, саміту, турніру, фэстывалю, фэсту, чэмпіянату (назоўнікі з агульнным працэсualальным значэннем (дзеяньні, працэсы, зыявы, найменны падзейя грамадзкага жыцця) маюць канчатак -у (-ю))	
беларускага народа	беларускага народу
абозу, агітпункту, аддзелу, актыву, аркестру, батальёну, гарнізону, заводу, інстытуту, калгасу, калектыву, камінату, камітэту, клубу, полку / палкá, прафсаюзу, рапакаму, факультету, хору, Цэнтраваркаму, штабу (назоўнікі зі зборным значэннем, найменні грамадзкіх арганізацый, прадпрыемстваў, установаў, ваісковых падраздзяленій маюць канчатак -у (-ю); канцовы націск падтрымлівае ў паасобных выпадках канчатак -а (-я): поруч полку – палкá)	
Але:	

мільёну	мільёна
паўлітру гарэлкі	паўлітра гарэлкі
сталу, хлебу,	стала, хлеба,
месячніку, зборніку	месячніка, зборніка
паўгады, паўтара гады,	паўгоду, паўтара году
паўтары гады	
Бухарэсту, Віцебску, Гамбургу, Гомелю, Заграбу, Лёндану, Мадрыду, Менску, Нью-Ёрку, Нэапалю, Парыжу, Пецярбургу, Рыму, Смаленску, Стакгольму, але Бэрліна, Любліна, Століна, Кіева, Львова, Магіле(ё)ва (канчатак -а толькі ў назовах местаў -оў, -еў, -ін, -ын)	
Эгіпту, Судану, Крыму, Каўказу, Пакістану, Ізраілю (назовы краін, рэгіёнаў, мясцовасцяў маюць канчатак -у (-ю))	

Зыміцер, але Зымітра, Зыміту, Зымірам (Зымітром) (беглы галосны)

Полацк, Слуцк Полацак, Слуцак

(але ўва ўскосных склонах: з Полацку, Слуцку)

мужчыне, ваяводзе

(давальны і месны склоны)

з ім – старшынём, судзьдзём;

зь ёю – старшыней (ёю), судзьдзёй (ёю)

пара казкаў, пасадкаў,

старонкаў

Хаўеру Саліяне,

Саліяну, Скарыну,

Скарыне, пры Клінтане

(прозвішчы на -а (-я) скланяюцца на ўзор назоўнікаў супольнага роду – г.зн. у давальным-месным склонах маюць канчатак -у (-ю), у творных -ам (-ем) пры абазначэнні асобы мужчынскага полу)

праграма Антаніны Хатэнка

яна (вясковая

нараджальнасць) болей

за гарадзкую

(вышишайшая ступень парадкавання прыметніка – не прыслоўя: яна якай?)

у бліжэйшай праграме

у найбліжэйшай праграме (найвышайшая ступень парадкавання)

мацнейшая

найматнейшая каманда

каманда краіны

краіны

NB: буйнейшы = большы, найбуйнейшы = сама вялікі, най-

большы; другі выступ быў цікавейшы за першы, а трэці

быў найцікавейшы

дзякуючы

Караткевічаву твору

твору, не было

Караткевічавага твору

распавядзёце,

спадзяяцё(ё)ся

(у форме другой асобы множнага ліку націск у такіх дзе-

яловых падае на апошні галосны канчатка: ідзяце(ё), маі-

чыце(ё), ясъце(ё), дасъце(ё), ведзяце(ё), п'яце(ё), стрыжаце(ё);

арыенцірам можа быць форма 2-й асобы адз. ліку: калі ў ёй

націск падае на апошні галосны канчатка, на апошнім

галосным будзе ён і ў форме множнага ліку. Напр.: бяроши

– бераце(ё), глядзіш – глядзіцё(ё))

БУДОВА ФРАЗЫ

ніправільна	трэба
па аўторках і чацвяргах	у аўторак і чацвярь,
	у аўторкі й чацвяргі,
	аўторкамі й чацвяргамі
па запрашэнню	па запрашэнні
па зыншчыму выгляду	з выгляду
па сакрэту	пад сакрэтам
па свайму густу	на свой густ
па якой прычыне	з якой прычыны
відаць па ўсяму	відаць з усяго (па ўсім)
ств	

СУРОДЗІЧЫ

ВОДГУКІ

Клятва Гіпакрата і новы Крымінальны кодэкс

Новы Крымінальны кодэкс прадугледжвае больш суворыя, чым папярэдні, пакараньні за прафесійныя злачынствы мэдыкаў. Так, "неаказанье дапамогі хвораму", неасцярожнасьць, у выніку якой пацыент атрымаў пашкоджанье або "інфекцыянне ВІЧ-інфекцыяй", "неналежнае выкананье прафесійных абязвязкаў" можа "пацягнуць" на 2, з і нават 5 гадоў турэмнага знявлення.

У друку ўжо зьявіліся першыя водгукі на згаданы артыкул Кодэксу. Прэтэнзіі ёсьць як у саміх мэдыкаў, так і у пацыентаў, якія абргунтаваны, так і неабргунтаваны. Усе іх скары можна падзяліць на мэдыцынскія і сацыяльныя. Першыя для свайго разгляду патрабуюць спэцыяльных мэдыцынскіх ведаў, другія – элемэнтарнага жыцьцёвага досьведу. Так, напрыклад, у ЗША лекар зарабляе за месяц каля 10 000 даляраў, а ў Беларусі – каля 30–40 даляраў. Ад нішчымніц ратуюць соткі, лецішчы, "левыя" даходы. Некаторыя думаюць, што рэзвніцу паміж заробкам лекара і сапраўдным коштам ягонай працы кампенсуюць пацыенты. Але гэта не зусім так. Што жабрак жабраку можа дадыць?

Чаму ж, у такім разе, лекары не пратестуюць, не ствараюць незалежных прафсаюзаў, ня ладзяцца пікетаў? Па-першае, гэта ад прыроды не ўласціва інтелігэнцыі, а па-другое, больш "заможныя" лекары – хірургічнага профілю, адміністратары – не падтрымлююць іх. Многім мэдыкам "бясплатная" мэдыцина выгаданая: карыстаючыя ўсім гатовым, яны тут і дзяржарную зарплату атрымліваюць, і ад пацыентаў нядрэнны навар маюць, а хто-ніхто нават умудраеца наладзіць штосьці кшталту прыватнай практикі. І ня трэба плаціць ні падатку, ні збору, і ніякая інспектцыя не падкапаеца.

Да таго ж, наш беларускі лекар часта пры ўсім жаданні ня можа лячыць хворых на ўзору і цяперашніх дасягненняў мэдыцыны. На закупку дарагіх і эфектуўных мэдыкамэнтаў праста няма сродкаў, якія ўжо аб мэдыцынскай апаратуры. Многія дарагія лекі ў дзяржарных аптэках і мэдыцынскіх лячбішчах установах адсутнічаюць. Іх часам можна купіць у камэрцыйных аптэках, і каштуюць яны, напрыклад, на месячны курс лячэння – да некалькіх сотняў даляраў. Для амерыканца грошы невялікія, там іх можна зарабіць за колькі дзён – а нашаму бюджэтніку ці пэнсіянёру, каб купіць такія лекі, трэба аддаць заробак ці пансію на некалькі месяцаў. Лекару даводзіцца выкручвацца, ілгачы хворому, "лячыць" абы-чым, хаця карысць ад гэтага мала ці зусім няма, а часам адна шкода, бо хвароба прагресуе. Звычайна лекары сумлена на тлумачаць суітуюць сваім пацыентам, і тады хворыя пішуць ва ўсе мэдыцынскія і немэдыцынскія інстанцыі, гружаючыя ве ўсе дзіверы. Часцей за ўсё безвынікова, бо "на няма і суду няма". А вось "за неналежнае выкананье прафесійных абязвязкаў", "за неаказанье дапамогі хвораму" ў новым Крымінальным кодэксе ёсьць адпаведнае пакаранье. А якую дапамогу можа аказаць, напрыклад, лекар-радыёляг п'яному, якога ў транспорце схапіў інсульт? Хворыя і іх родзічы не зусіды разумеюць, што далёка ні кожны доктар можа дапамагчы хворому, і, замест таго, каб выклікаць "хуткую", скардзяцца на доктара, што выпадковая аптынуся побач і не аказаў "належнай дапамогі". Сацыяльныя скары хворых агульнавядомыя: чэргі ў паліклініках, адмова ў шпіталізацыі, дрэннае харчаванье, недастатковая увага альбо грубасць мэдпрэсмана.

Скаріг на дактараў часцяком выкліканыя некампэтэнтнасцю "пакрыўджаных". Так, часцей за ўсё свякі памерлага скардзяцца на памылкову пастаўлены дыягназ і няправильнае

лячэнне, празь якое наступіла съмерць. Проблема памылак дыягностыкі – вельмі складаная. Больш за ўсё яна звязаная з недасканаласцю, недакладнасцю мэдыцыны як науки. Прычыны памылак бываюць розныя: недастатковая кваліфікацыя доктара, цяжкі стан хворага і адсюль немагчымасць дэталёва яго абыследаваць, адсутнасць адпаведных умоваў, пераацэнка кансультантам, недаацэнка і ці пераацэнка спэцыяльных дасыльдаваньняў, падабенства прыкметаў многіх захворваньняў і г.д. Цікава, што праект дыягностычных памылак у высокакваліфікаваных лекараў бывае нават вышэйшим, чым у менш кваліфікаваных. Гэта тлумачыцца тым, што ў першым выпадку кантынгент хворых бывае цяжэйшы, больш складаны для дыягностыкі, чым у другім. Усе выпадкі разыходжання клінічнага (прыжыццёвага) дыягнозу з патоляганамічным (пасыя съмерці) разглядаюцца на клініка-анатамічных канферэнцыях. Лекары таксама на сваіх памылках вучатацца.

У мэдыцыне ёсьць такія правілы, невыкананыя якіх – съмерць для хворага, а то і для здаровага чалавека, напрыклад, пераліванне крэви без пагядрднія праверкі сумяшчальнасці яе з крэвёй пацыента, выдаленне адной ныркі без высыяланьня наяўнасці другой і яе функцыянальных магчымасцяў і г.д. За такія "памылкі" лекары нясуць юрыдычную адказнасць.

У згаданым вышэй артыкуле Кодэксу чамусці нічога не сказана пра адказнасць дзяржаўных кіраўнікоў і адміністраціў мэдычнай вертыкалі за здароўе людзей у Рэспубліцы Беларусі, за выміранье беларускай нацыі. Гэта, пры Савецкім Саюзе бальшавіцкая ўлада з мэтай аднаўлення колькасці насельніцтва, замяшчэння загубленых ёй жа людзей, карала патэнцыйных бацькоў, часта галадаючых ці жывучых у беднасці. Карапа за "некаданьне" мець дзеци, уводзячы вар'яцкі законы супраць абортаў і "падатак на бяздзетнасць". А многія хацелі б тады і цяпер хочуць мець, ды не адно дзіця, а чатыры-шэсць, многа, ды ня могуць: самім трудна пражыць. Дык колькі ж будзе цягнуцца гэтая злачынная бальшавіцкая ўлада?! Чаму за здароўе нацыі нясуць адказнасць толькі лекары ды мэдсёстры?

Пасыя заканчэннім мэдыцынска-га інстытуту лекары даюць Клятву Гіпакрата. І цяпер, нягледзячы на сваё беднае існаванье, яны, у большасці сваіх, съвята яе выконваюць, але многія, каб не парушаць гэтай клятвы, съходзяць з мэдыцыны.

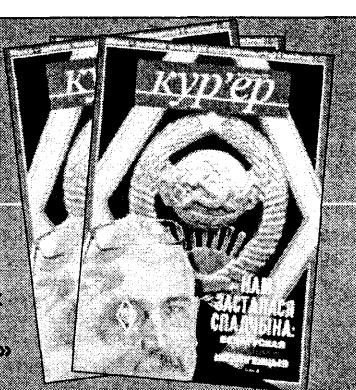
Пры канцы зазначу, што проблема, якую я тут закрануў, мне добра вядомая, бо я ўжо 47 год працую патоляганамі, 10 год працаў галоўным пазаштатным Менскім гарадзкім патоляганамі і столькі ж – Галоўным пазаштатным патоляганамі МАЗ БССР, загадчыкам катэдры паталіягічнай анатоміі Менскага мэдыцынскага інстытуту, старшынём Навуковага таварыства патоляганатаў Беларусі. Мне добра вядомая памылкі лекараў, сълёзы сваякоў, юрыдычныя "справы ўрачоў", як ўсё ёсьць у жыцці.

I.Мірончык, Менск

НОВЫ НУМАР ЧАСОПІСУ

Кур'ер

У ВАУСІХ ШАПІКАХ
«Белсаюздруку»

Энцыклапедыя беларускага замежжя

Фота Анатоля Клешчuka

Янка Жучка (Бэльгія) ў Беларусі (Грозаў) падчас усталяваньня памятнага крыжа ў гонар змагаў Слуцкага збройнага чыну

Арсеній Монід (Канада) едзе на сустрэчу з Натальяй Арсеньевай (1994 г.)

ЗАПРАШЛІМ НА ПУБЛІЧНЫЕ ЛЕКЦІІ І ПРЕЗЕНТАЦІІ

20 лютага

Прэзентацыя кнігі
гарадзенскіх паэтаў
з удзелам аўтараў

27 лютага

ЮРАСЬ БАРЫСЕВІЧ
«Перформансы
Алесія Пушкіна»

Прэзентацыі адбудуцца ў Цэнтральнай бібліятэцы
імя Янкі Купалы (актавая заля) па адрасе: вул.Харужай, 16
Пачатак а 18.30.

Ніна Мацяш*вершины для песень
Баговачка*

За съцяной за накалелай, прамарожанай
Ходзіць вечар па прыталаму лядку,
А ў мяне на далані кароўка божая
Алпнулася багведама адкуль.

Баговачка, баговачка,
Па ўсіх прыкметах
Візйт неспадзянавы твой – пусты.
Баговачка, баговачка,
Якое лета
У сънегавой аблозе можаш мне навесьціць ты?!

Не зацёхкае салоўка, не заценькае
Майму сэрцу з адшумелага лісьца,
Хоць і села ты, істотачка рабен'кая,
Крапкай барвы ды на лінію жыцця.

Баговачка, баговачка,
Па ўсіх прыкметах
Візйт неспадзянавы твой – пусты.
Баговачка, баговачка,
Якое лета
У сънегавой аблозе можаш мне навесьціць ты?!

Забялела ночка

Занавешана няшчытна
Цымнае вакно:
Ані месяца, ні зорак
Болей не відно, –

Забялела ночка, забялела,
Хутка дзень.
Забалела сэрца, забалела
Неўспадзеў.

За ракой разлукі нашай
Можа ты ня сьпіш,
У начны праём аконны
Стомлена глядзіш, –

Забялела ночка, забялела,
Хутка дзень.
Забалела сэрца, забалела
Неўспадзеў.

Вечер, ветрыку съвітальны,
Боль закалышы,
Абагрэй сваім дыханьнем
Родных дзіве душы, –

Забялела ночка, забялела,
Хутка дзень.
Забалела сэрца, забалела
Неўспадзеў.

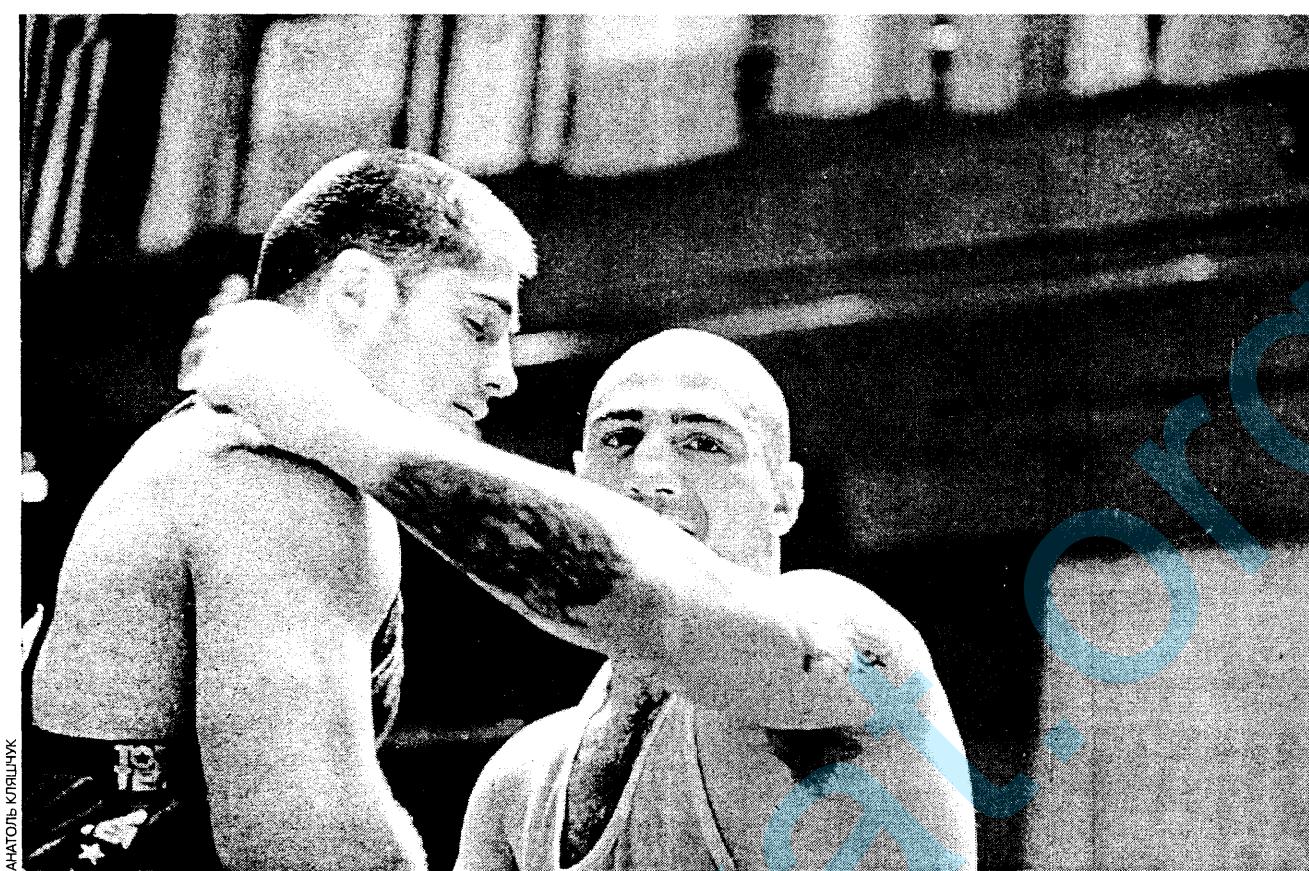
Каляднаяnoch

Над ялінкай месіка съвято,
Ноч, нібы анёльскае крыло,
Так пяшчотна абняла зямлю,
Нібы мовіць ёй сваё «люблю».
Усяленскай радасці Анёл
Далучает да нябесаў дол,
Перавіу хмурыны Срэбны Пас,
Кветам зорным бласлаўляе нас.

А съняжынкі завіруюць
І дарэшты зачаруюць,
Завіруюць, зачаруюць, заварожаць,
І паверым безаглядна
Дзіўнай ночкаю каляднай
У шчасльві цуд, што з намі збыцца можа!

Колькі іх было, такіх начэй!
Колькі будзе іх у нас яшчэ?
Дай руку мне, прытулі плячо,
Хай ня меркнє съвята ў вачох!
Усяленскай радасці Анёл
Далучает да нябесаў дол,
Перавіу хмурыны Срэбны Пас,
Кветам зорным бласлаўляе нас!

А съняжынкі завіруюць,
І дарэшты зачаруюць,
Завіруюць, зачаруюць, заварожаць,
І паверым безаглядна
Дзіўнай ночкаю каляднай
У шчасльві цуд, што з намі збыцца можа!

Анатоль Клічук

варштамы*Ігар АНДРЭЙЧАНКА***ЦЯГНІК
АДЫХОДЗІЎ**

Цягнік адыходзіў, на жаль,
Напрыканцы чэрвеня быў
Фестываль,
Ліпень хаваў у сабе
Пагрозу,
У жніўні на вачох быў
Сылэзы,
Я быў паланёны,
Вывучаў пляны новых
Мікрапраёнаў,
Ляцеў на спатканыні,
Песьці марнія
Спадзянавыні,
Хадзіў на работу,
Функцыяналаву ў рэжыме
Аўтапілёту,
Рабіў фізычныя
Практыкаваныні,
Удзельнічаў у хваліваньнях,
Харчаваўся бутэрбродамі,
Праправаўся гародамі
Туды, дзе такіх, як я,
Пломія,
У твае абдоймы.

Ярэна БЕРАСЬЦЕЙСКАЯ

• • •
Зладзейка. Я праста хацела
душу тваю скрасыці,
Бо шчасце, што цягнецца
больш за імгненьне –
няшчасце.

Бо лёс вырашае зъяднаць
нас адзінм
расстаньнем.
Ня будзе нічога, мяне на
съвітанку ня стане.

Мікола ВЯРШЫНІН

• • •
Не жартуе век з намі,
І падзей мінае шмат.
Не сачыў я за гадамі,
А гляджу – ужо
шэсцьцідзесят.

Захаваў свае абрисы,
Не схілюя галавы.
Не зусім яшчэ я лысы,
Не зусім яшчэ сівы.

Не сумую без прычыны,
Разганю сваю нуду.

Не абыдуць і жанчыны,
Сам я іх не абыду.

Працаўаць гатоў з ахвотай,
Бо магу яшчэ трываць,
А як выганяць з работы,
Буду лепш адпачываць.

І ніякага начальства,
І навошта мне прыгон!
Не скачуся да гультайства,
Колькі год яшчэ і дзён!
Захачу – на дачу еду,
захачу – у лес па грыбы,
І забудуся пра беды,
Працягнуць жыццё абы.

Лес нам не дзеля пацехі:
Праглядайся пакрысе.
Будуць ягады, арэхі –
Пазьбіраю я іх усе.

І куплю нарэшце вуду,
Накапаю чарвякоў.
І штодзень я
зь юшкай буду –
Самы лепшы з рыбакоў.

Некта іншы быў бы ў
скрусе:
Мінаваў жыцьця парад.
Толькі я ўсё ж не журуся:
Жыць ня сумна ў
шэсцьцідзесят.

Вольга КАЛЕНІК

• • •
Ты застанешся тут.
Імпрэзу чыніць памяць.
Дамоклавым мячом
Трымаецца заслона.
Паранаічны ўзыёт
У лютstry пад нагамі.
Забыты абсалют –
Пярсыцэнак Саліямана.

Бясконцасць вішыні
Замкнулася у круге,
Бо выпрастайся час,
Стралой праціўшы цела,
І недабіты дзень
Заўчастна апрануўся
У твой колер – да крыві
Зацалаваны белы.

• • •
Якім бы шчыльным
атачэннем
Ні наступала далечынь –

Есьць толькі прага
вызвалення
На акрываўленым мячы.

Есьць толькі мара пра
съвітанье,
Якя ў нас заўжды жыла...
Таму – ня мецьмем
шкадаванья
Да дэзвюхаловага арла,
Што ненажэрнымі вачыма
Глядзіць на заход і на
ўсход.
ЕН – нашай слабасці
прычына,
ЕН – наша згуба і прыгнёт.

Таму мы мусім жыць! Мы
ўзновім
Сваю мінуласць і працяг:
Непераможную Лагоню
І бел-чырвона-белы съцяг!

Вэрнер ЛІНДЭМАНН

**ХЛОПЧЫК
АБЛОКІ**
Ляжаў неяк адзін хлопчык і
назіраў за аблокамі. Да яго
прышоў ягоны сябра дый
каха: «Пайшли са мной
гуляць у мяч!». Хлопчык
нічога не адказаў.
Прышоў другі сябра й
кліча: «Хадзем разам
купацца!». Хлопчык не
эварухнуўся.
Прышоў трэці і
прапанаваў: «Гайды з намі
на дрэвах лазіць!». Наш
хлопчык застаўся нерухомы.
Ня вытрымалі сябры дый
мовяць: «Як можна быць
такім лайдаком! Як можна
уйвесі час ляжаць нічога ня
робчы! Як можна быць
такім нерухомым!»

А хлопчык ім адказаў:
«Толькі калі я нерухомы, я
магу дакладна бачыць, як
рухаюцца аблокі».

**Пераклад зь нямецкай
Вітаўта Пісаўкі**

Алесь МЯСТЕЧКА
КАХАНЬНЯ ЗОРКА
У асеньняй імгле,
Скрозь дождж, вятры,
туманы,
Здаецца мне, я бачу зор
мігценіне.
Хоць загарэліся яны не для
мяне,
А ўсе ж і сэрцу, і душы
прыемна.
Каханьня зорка,
Лепшая на съвеце,

У час начны спусцілася зъ
нябес.
І съветам серабрыстым і
таемным

Агеньчик запаліла ў душы,
На дне.
Дыханьне я тваё лаўлю,
Чакаю
Сустрэчы нашай.
Мі...

І ўсё.
Табе пра неістотнае шапчу,
А сэрца стогне,
Бо я не скажу
Таго
Галоўнага...

Але –
Чакаю...
Каханьня зорка,
Дапаможаш мне?

А. НАРКЕВІЧ

...Ты абудзішся. Ізноў
Залунае съцяг твой вольны.
Хай пакуль што ён
крамольны,
Ды ня вечны ж час асплоу,
Што вушамі сонца засыць,
І съмлюца,
І клянуцца,
То цалуюцца, то б'юцца –
Ласка й здрада
ўвадначасьце.

Не памерла. Толькі б сон
Не разволіў тых, хто дбае,
Тых, хто ведае – жывая!
Тых, хто чуе праўды звон.

Юры ЧАРНЯКЕВІЧ

• • •
Вальжыне Чарнавокай

Зяленіва шкла
Нам нагадае
Дзіцячую таямніцу
І эдасца ці сном,
Ці адбіткам у лютstry.
Аскепак нябес
Ты прыкладзеш,
Як цукерку,
Да вуснаў,
Каб адазвалася
Ү сэрцы
Хмара,
А пасыля
Пальцы Алісы
Параніш тым шкельцам.

Высокая шурпата гравейка жаўтлявым пасачкам цягнецца паўз увесь бераг возера Сьвір. Ягоны блакітны шкляністы бляск раз-пораз хаваецца ад вачэй за рэдкім хмызняком ды рознакаляровымі шэрагамі рыбаковых самаходаў, але хутка ізноў кідаецца ў вочы няскоранай вольнасьцю і прасторай. Доўгае ды вузкае возера, падобнае да развахлай вялікай ракі, што на момант спыніла сваю вірлівую плынь, цягнецца кіляметраў на чатыроццаць з паўднёвага усходу на паўночны захад, нібыта велічэзная страла, пушчаная аднекуль з-пад Вялейкі на далёкую Рыгу. Дзесяці за сьпінаю застаецца нетрапкае шчытнае Вішнева, дзесяці наперадзе хавае ў лістоце высокія дахі мясцяка Сьвір.

СЬВІР

Сеньняшні гарадзкі пасёлак сустракае нізен'кай шэрай Прыбярэжнай вуліцай, аскепачкам старое Сьвіры, чые цесныя дверы губляюцца ў сухіх аэрыных чаротах. Чорныя смоленія дащчанікі, навязаныя лансцугамі да пахіленых дрэваў ды іржавых сталёвых слупочакаў, трапляюцца на вочы бадай ля кожнае хаты. Пашчапаны асфальт колькі разоў спрабуе завесыці падарожніка ў тварыстую вільгальц зблазельных берагоў, кожнага разу на апошніх мэтрах беручы вышэй, да хвалістых узгоркаў, ды нарощце кіруе ў леву, караскаецца па схіле, каб падзяліць пасенішча напалам.

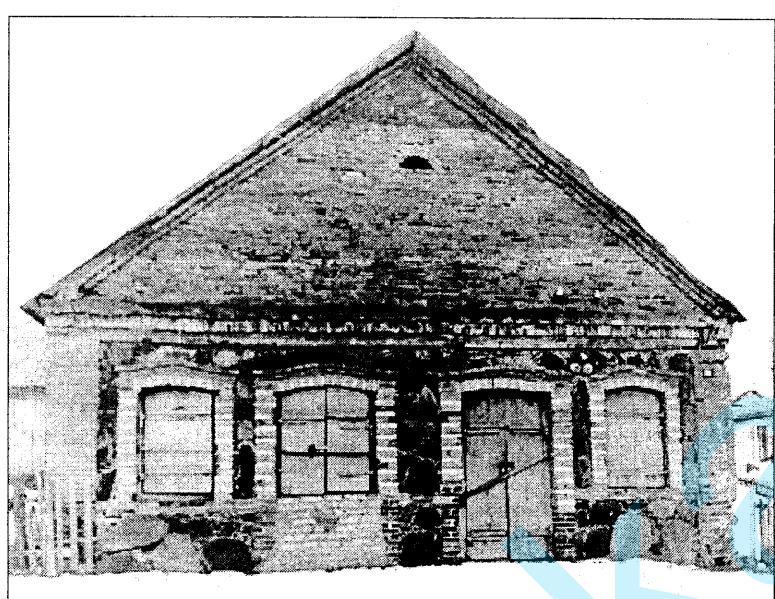
Калі бачыць нягэглья хадыны калгаснага выгляду, раскіданыя беззмянкае систэмы па навакольных схілах; нежывыя, хады ў жылія,

На Сьвіры

тая неікая сумнія, нават трагічная. Сялібы чамусыці ня горнуцца да сьвятарных муроў, а проста запаўняюць прастору навокал, жывучы сваім траскотным жыццем. І толькі маруднія азёрныя хвалі ды пажоуклыя танклявыя клёны лучацца да бязмоўнага таемнічага служэнія старых бажніцай. Дарэчы, кажуць, што сама Сьвір была заснаваная князем Даўмонтам на месцы Перунавага капішча...

Блакітны елкі ўздоўж казённае аблупленай съяніцы «універмагу» туляцца адна да адной нехывым раўнюткі шэрагам, нібы хваліца: «І мы ўжо гарадзкі пасёлак, а не абы-што...» Але пыха гэтая сунмешная. А скарычавалія яблыні з яркім чырвонымі кропкамі яблыкаў у ранішній расе моўчкі пярэчачы: «Мястечка мы...» І іхная сыцілісць такая родная ды ѡўплюе.

Дээве вялікія гары навісаюць над мястэчкам, быццам глядзіцца цераз яго ў возера. За іх адразу чапляеца вока падарожніка. Адну, няроўную й паважную, з пукатым хвалістым верхам ды сенажацьцю пасярэдзіне й адхоністым падноўкам, чамусыці адразу хочацца называць Старасвірскай. Гэтая яна спакойная ды годная. Другую ж, абгароджаную зынізу чырвона-зялёнымі шчытамі зь нежывымі патаснымі словамі й зоркамі, — Савецкай.

блёкавыя двухпавярховікі; недагледжаныя, бы кінутыя дверы з горамі съменціца — ніяк не дасі веры, што людзі не пакідаюць гэтае мясьціны вось ужо сем стагодзьдзя. Неверагоднае казкай здаюцца згадкі пра тое, што славутыя князі Сьвірскія (тыя самыя, што падпісвалі мірную дамову Сьвірскай гарадзішчы з крыжакамі ды дамову Вялікага князя Жыгімонта Кейстутавіча зь Ягайлам у XV ст., займалі пасады надворнага маршала літоўскага, дзяржаўцы крэўскага, каноніка ды намесніка віленскіх, падстаросты берасцейскага й іншыя ў XVI-м) будавалі тут калісці замак, палац і драўляныя касцёлы...

Зямля не захавала нават рэштакіх спарудаў, людзкая памяць — нават успаміну аб іх. І здаецца, што толькі адна хацінка, амаль урослая ў зямлю, замёрлая ля самай дарогі пад абдэртым нумарам 61, памятае яшчэ штоўцы. Ейная маленькая вокны, дэ́веры прости на вуліцу, старэнкі бляшаны дах, спарахнелыя драўляныя адлівы, пакарабачаная, шурпата, з рудымі плямамі шалёўка да прыгожы другі паверх упісірахаты мансардаю, хаваюць у сабе неікую таемнічу даўніну...

ЗАСЬВІР

Нібыта сарамлівая ў сваёй пекнаніце пэрліна, скавалася ад людзкіх вачэй за шырокім дрэвамі гэтае дзівоснае паселішча. Ягоныя няправільныя вулкі скаводна ў съмелу пачываюць пад надзеінай абаронай векавечнага волату. А ён, той волат, у ablічы старога касцёлу знайшоў прытулак на ўзвышшы са род лесу, узіншы простираючы вежы над кранутымі восеніню вершлінамі.

Ці то вобразам непазыбжнае съмерці, ці то, наадварот, вечнага

жыцця, высяцца гэтыя муры, напалову дагледжаныя, выбелены ды роўныя, а напалову палеглыя ў ружовых руінах.

Па рэштках съенау з круглістымі вонкімі ды асновамі колішніх скляпенінь, па разьбітых падмурках ці то праста па земляных вальзох вымалёўваецца колішні ўтульны цвінтар, прысіннуты да ѿплае касцельнае съяніны падковаю жылых кляштарных пабудоў. Аскепкамі старое сядзібы паглядаюць з пад ног здрабнелья сунічныя дашоўкі ды горніца гонкім голлем да зямлі, ствараючы жывыя жаўцістыя шацёры, напаўзьдзічэлай съціплае яблынікі.

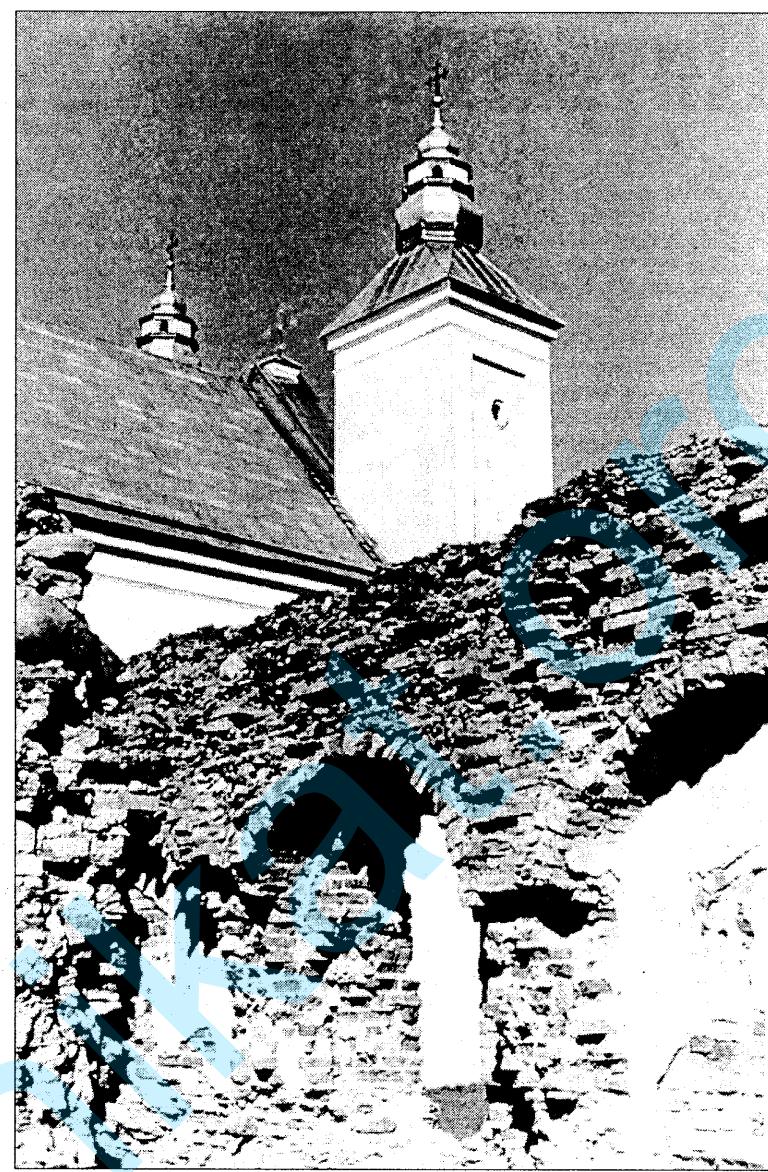
Ацалелы храм праз крывае лісцё агромністых съветльных клёнаў адразу кідаецца ў вочы, уражвае, пужае, съцішае сваёй строгасцю ды мерай. Уваход скаваны шчыльнім паўкруглым крытым барбаканам з пагрозілымі вузкімі байніцамі. Бежавыя съены ашчадна праразаныя невялікімі круглымі вакенцамі ўвачавідкі абарончага прызначэння. Глыбока скаваны ў нішах невисокія бакавыя дэ́веры, съпачасты, пад бляхам, дах, съціплае крыжовыя вітражы на паўночных вонкіх...

Зывілісты, падобны да замкавага роўагбіна з поўдня бажніцу, павяртася да масіўную белую апсыду, бярэ бліжэй да лесу... Але далей ты ўжо ня йдзеш. Зыняковала спыняеся, задуменна глядзіш і, нібыта міжволі, у самотным зыдзіўлены рушыши туды, дзе пад аховаю шапатлівых елак піцьцю кароткімі ланцужкамі палегл на зямлі старыя скарнельні цагляныя глыбы. Кожная з іх — распластаны ў траве невялікі крыж. Шэсцьдзесят пяць зaimшэльных рукатворных камянёў хаваюць пад сабой журботыні рэшткі ўздельнікаў і ахвяраў пазамінулае сусьветнае вайны. Нямечкія слова па помнічках, нямецкія імены на камнях, нямецкія клюпаты загінулых на чужой зямлі...

Тая вайна ўпершыню балюча красу і спакой старога кармэліцага кляштару ў касцёлу, збудаваных яшчэ на пачатку XVIII ст. Упершыню чужынскімі позіркамі адкрылася тутэйшая дэ́восная таемніца. У сутарэнных касцёлаў немаведама зь якога часу захоўвалася ў шклянай труні... мумія. Кажуць, тло чамусыці не кранула цела чалавека, дзякуючы якому паўстай гэты касцёл. І хады гісторыя захавала імёны фундатараў — Крыштофа ды Ядзівігі Зяновічайды, людзкое паданье ўпарты прыгадвае беднага хлапца-буладёніка, няшчаснае каханье, заўчастную съмерць... Так іншайчай, але ў прыфронтавым шпіталі ў 1914 г. памёр паранены нямецкі генэрал. І вось тады самотныя нягледзелы пашыткі былі пазамінулае свае празрыстае хадыны — у незвязанай труні павезылі ў Нямеччыну генэральскае цела, а ў саме кінутае муміі немцы адрезалі нагу — для аналізу.

Мінүт' час, яшчэ 32 гады праляжала мумія (ці, можа, ўсё ж мосьці?) у склепе ў новай драўлянай труні, аж увесень 46-га Саветы зачынілі касцёл. З тae пары таемніца зрабілася цацкою вясковых хлопчадаў.

«А што ж? Тады ж ўсё можна было. Так... І ў карты зь ёй гулялі, на стула садзілі ў гарэлкай палі, і нават цалаваліся... А мужчына быў магутны. Плечы шырокія. Адзін струк вот такі!...» — распавядае паджылы засьвірскі дзядзька. Разам зь ім мы йдзесм убог ад касцёлу, дзе рэдкімі цаглянымі аскепкамі праглядвае з-пад зямлі колішняя кляштарная агароджа. Дзядзька даводзіць, як пры канцы 60-х зь ім здарыўся цуд. Але гэтая гісторыя ўжо зусім не пра мумію, а пра тое, як рагіт, не вядома чаму, закрылі крымінальную справу, заведзеную на яго за тое, што сабраў быў вяс-

коўцаў ды павёў затуляць драўлянымі шчытамі павыбіваныя касцельныя вонкі ў дэ́веры... «А што ж? Каб сабакі не хадзілі ды варони на лезылі... Дык піць гадоў давалі. Бог уратаваў. А вонкі тая і тыдзень не прастаялі. Прыйехаў прадсядзец із сваімі, ды ламамі ўсё там парушылі, паламалі... Вось так», — ўздыхае суразмоўца й, абаліршыся на старэнкі ровар, сыходзіць у бок возера.

А што да муміі, дык у 1985 г. ўсё ж пахавалі на лясных засьвірскіх могілках. І з усіх таемнічых ды сумнае гісторыя застаўсяя толькі прости на помнічку: «Невядомы чалавек».

Сакавітая кляновая лістота —

НОВЫ ПРАЕКТ БЕЛАРУСКАЙ СЛУЖБЫ РАДЫЁ «СВАБОДА» ВЕРШ НА СВАБОДУ

На пачатку стагодзьдзя першая беларуская паэтка пісала «Хрест на свободу»; у сярэдзіне стагодзьдзя пазыўныя беларускай службы радыё «Вызваленне» адкрываліся радкамі першага паэта нацыі «Свабоднае слова, ты, роднае слова!»

На пачатку новага стагодзьдзя мы з'явімся да нашых слухачоў — усіх, хто даражыць свободай, любіць вольнае слова: стварыць новую антагоністу вершаў пра свободу, за якую беларусы змагаліся ў мінулія вякі, без якой немагчыма годна ўвайсці ў XXI стагодзьдзе.

У этэры будуць толькі новыя творы, напісаныя спэцыяльна для гэтай перадачы. Шліце вайны вершы на адрес: Менск-5, паштовая скрынка 111, а таксама ў рэдакцыю «Нашай Нівы», пазначайце зваротны адрес і тэлефон.

Новыя вершы волі — год 2001-шы, штодня, хвалі «Свабоды». Беларускія паэты — пра свободу — на «Свабодзе» — дзеля свободы.

СЛОУНІК СВАБОДЫ
XX стагодзьдзе ў беларускай мове

СЛОВА НА ДЗЕНЬ
ДЛЯ ПАМЯЦІ ДЛЯ РОЗДУМУ

ПЫТАЙЦЕСЯ Ў КНІГАРНЯХ
І ШАПІКАХ «БЕЛСАЮЗДРУКУ»

© PDF: Kamunikat.org 2011

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

ЛІТАРАТУРА

Беларускаму збройнаму чыну пачатку 1920-х прысьвячаецца

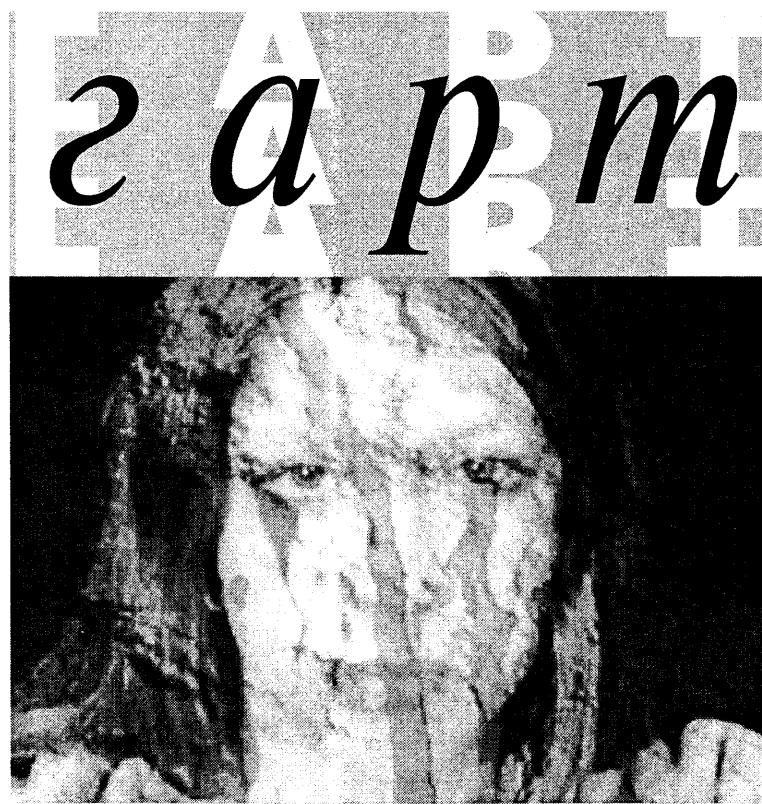
Дзень добры. Мяне завуць Ірэна. Разам са сваімі прыхільнікамі я стварыла суполку "Гарт", каб разам загартоўваць цэлы і душы, каб ня зьнікнуць у правінцыйным балоце. Пакуль суполка існует таемна, інакш нас пахапаюць, як куранят. Балазе, за часамі СССР систэма дасканала адпрацаваная, а за апошнія гады грунтоўна палепшаная. А тэза "прамога любым коштам" для Беларусі вельмі шкодная. Бо надурніцу лёгка галаву злажыць — а які з гэтага толк?

Чальцамі «Гарту» сталі: я, мае дачушки, бібліятэкарка мясцове школкі і яе 14-гадовы сын, настаўніца нямецкае мовы і яе 13-гадовы сын, паштарка і яе 14-гадовы сын, 33-гадовая лекарка, 65-гадовая пэнсіянэрка (яшчэ моцная кабета!), яе 45-гадовая, 40- і 32-гадовыя дочкі і 10-гадовы сын апошняй, 19-гадовая дзяўчына (маладая настаўніца паслья пэдучвчальні) і 30-гадовая прадавачка крамы.

У падсяздённым жыцці мы не афішум сваіх стасункаў, размаўляем па-расейску альбо на трасянцы. Спачатку трэба паўстаць, замацавацца, а потым ужо рэпрэзентаваць сябе.

Асноўныя мэты нашае суполкі: дасягненне выдатнай фізычнай формы (загартоўка, абліванье вадою са студні і купанье ў рэчы, абціраныя снегам, ёга і сучасныя систэмы: шэйпінг, калянэткі і інш.); духовае развязвіць (агульначалавечыя каштоўнасці, беларуская гісторыя, святыя, адраджэнне мовы); псыхалігічныя трэнінгі (добры настрой, як пазбавіцца стресаў і інш.). Акрамя таго, ладзім дыскусіі па розных палітычных падзеях у нашай краіне і за мяжой, слухаем беларускамоўнае радыё ("Свабода", "Радыё" і інш.), вывучаем ангельскую мову. Рэлігійная пытаньня мы вырашылі не закранаць, бо да праваслаўя ў нашай мясцовасці ставяцца абыякава, а каталіцтва не распаўсюджанае.

Фізычныя практиканыні (яны адбываюцца на свежым паветры ў

любое надвор'е) выконваюць цалкам аголенымі, як хлопчыкі, так і дзяўчыны ды жанчыны. Лічым, што гэта не сульярэчыць ні агульначалавечым каштоўнасцям, ні нават нормам хрысціянства. Аб "традышыях" туцьшых жыхароў лепш не ўспамінаць.

Першае мерапрыемства нашае суполкі было праведзена на 80-я ўткі Слуцкага збройнага чыну. Але прысьвечана яно, скажам так, Беларускаму збройнаму чыну 1920-х г. Бо змагаліся супраць бальшавікоў ня толькі на Случчыне, а па ўсёй Беларусі. І сьнежнем 1920 г. змаганье на скончылася. На жаль, у гэты час і выявіліся адмоўныя якасці беларусаў: амбіцёнасць, зайдзрасць, абыякавасць да навакольнага жыцця, абмежаванасць інтарэсаў. Вось чаму Чырвоная армія спачатку загнала войска Булак-Балаховіча ў Польшчу, а потым туды ж адступіла чальцы Слуцкага збройнага чыну... А калі б балахўцы і случакі дзейнічалі разам, то,

магчыма, нашая гісторыя XX стагоддзя была б іншай...

Першая акцыя "Гарту" прадзівялася каля 30 гадзін запар: з 0 г. ночы 25 лістапада да 6-й раніцы 26 лістапада. На працягу 30 гадзін мы абыходзілі навакольнія лісы з паходнямі, сипявалі патрыятычныя і народныя песні. Наперадзе шыкту — бел-чырвона-белыя сцягі. Падчас мерапрыемства цалкам распранулася і вось так, зусім голыя, здзіснілі ганы даволі цяжкі пераход. Акрамя таго, адмовіліся ад ужывання ежы. Пілі толькі крынічную ваду ў абмежаванай колькасці. А далей — не вялікі дзёйнік.

0.00 — Шых! Зважай!!! Суполка сабралася ў мяне на падворку. Ноч. Цемра. Аголеныя целы працінае вягрыска. Запальваючыя паходні. У маіх руках трапецацца наш сцяг. А ва ўсіх на галавах бел-чырвона-белыя стужкі. Сипявае "Мы выйдзем шчыльнымі радамі". Потым ушаноўваюць сцяг — суполка нерухома стаіць на працягу 5 хвілін (а мо і

больш).

0.15. Мы выпраўляемся. Я са сцягам наперадзе. Каля мяне хлопчык з паходняю. Яшчэ два хлапцы з паходнямі ідуць па бакох калёны. Апошняя ў шыкце — прадавачка, таксама з паходняй.

1.00. Прадзіршыся скрэз алешнік, выходзім да роцкі. Ужо ўсе ганяюць дрыжыкі, а баба Соня (65 год) нават не зважае на сібер. Гэтакі трывалыя жанчыны я яшчэ ня бачыла. Пераходзім рэчку. Старэйшы хлопец бядра на плечы 10-гадовага, а я — дачушку (малодшую). В-о-о-о-й, халодная вада, здаецца, цалкам захопіла у свае абдымкі. Глыбока — ледзь не па шыю — плынъ зьбівае з ног. І ўсё ж ідзем. Ды яшчэ й песню сипявае. Галоўнае — паходнія засылі. Нарэшце вылазім на бераг. Крыху адпачываем і зноў у рэчку. Плавам даволі доўгі час, акунаемся з галавою. Далей — ёга. Робім самыя складаныя практиканыні, аж пакуль не становіца цёпла.

Нарэшце можна крыху адпачыць. У зацішнім месцы раскладаем вогнішча, насыцілам хвойнік. І сипявае, сипявае...

4.00. Выпраўляемся ў далейшы шлях. Цяпер прадзівяме скрэз амаль непраходны гушчар. Босыя ногі трапляюць то на шышкі, то на вострыя галінкі, то ў нейкія ямы. У большасці чальцоў падрапаныя цэлы.

А перашкоды не сканчаюцца. Пераходзім вялізную канаву па паваленым дрэве. Задзіраем ногі ледзь не да галавы, каб пралезыці празь бярвеньне. Нечакана перад намі вырастает шчыльны ельнік. Ажно некалькі шнуроў. Адцукваем шчыліну, па адным паўзём на другі бок. У выніку сыпіны моцна паколатыя іголкамі.

Але паходні гараць.

Але сипявае (па магчымасці). Гушчар скончыўся. Плянавалі выйсці да возера, ды я не атрымалася. Улезлі ў нейкую багну. Пакуль з яе выкараскаліся, дык запэцкаліся так, што ніхто не пазнаў бы. Адно вочы блішчачь. Галоўнае — сцяг застаўся чысты.

Нарэшце дапаўзлі да возера.

Пераправіліся.

Купаныне, ёга, руханка. Памылі бел-чырвона-белыя стужкі. Адпачылі.

6.00. Выйшлі на добрую мясціну. Далей бег. Беглі па лясной дарозе. Спачатку ўсё добра. Сыцяг трапецацца, жарты і нават размовы. Хутка яны аціхаюць.

Чувач толькі цяжкае дыханье. 19-гадовай настаўніцы бегчы ня лёгка. Здаецца, вось-вось яна спыніцца. Але ж трывае.

Зноўку зьдзіўляе баба Соня. Яна бажыць наперадзе! Са сцягам. Вось вам і 65 год.

Наперадзе круты пагорак. Ледзьве бяжым. Переадольвае апошнюю перашкоду і спыняемся. Дзяўчына дабягае да дрэва і са стогнамі ахоплівае яго.

8.00. Раніца. Марозік невялікі, але вечер значна ўзмацняе ўзьдзязніне холаду. Сонца няма.

Ідзем на каленях. Навакольле даволі маляўнічае, нават у такую пару. Сыпяшаеся. Но такі рытм выпрабоўвае цэлы і душу.

Вой, гэта ўжо нават для мяне цяжка. Мы стомнены. Вочы закрытыя. Горача! Ажно ўспацелі! У такое надвор'е!

Нарэшце, дапаўзлі да невялічкага хлебчuka. Зашываеся ў сена і імгненнем засынаем.

У гэтых хлебчukах мы ўлетку складвалі сена. Даволі далёка ад вёскі, але бліжэйшага сенакосу ня маєм.

Спадлі вельмі доўга. Прачнуліся пасля 21:00 вечара. Руханка, мэдышытация калі вогнішча.

І зноў пераадоленне перашкодаў. Так да 6-й гадзіны раніцы. Дамоў вярнулася канчаткова стомненыя, змерзлія, з падрапанымі целамі і зытбытмі да крыві нагамі, галодныя.

Але моцныя духам. Упэйнены ў сабе. У тым, што многа можам.

Незабыўнае ўражанье другое начы — марш са сцягам і паходнямі. Ішлі страйвым крокам. Падчас маршу выканалі ўсё вядомыя нам беларускі патрыятычныя песні.

Такім чынам, суполка "Гарт" дзеянічае!

На гэтым пакуль.

Жыве Беларусь! Посьпехаў!

Ірэна Ікс

Speak English?

гельску, вымагала разважлівага адказу — зь беларускім пашпартам памежнікам лепш не пярэчыць. Гэта людзі асаблівага гатунку, здольныя задаваць неверагодныя пытаньні, якія, аднак, маюць сваю схаваную лёгіку і сэнс.

I'm back back in the U.S.S.R.

Неяк на запросіны Гарвардзага ўніверсітету я ляцеў з Прагі ў Амэрыку з перасадкай у Лёндане. Прадстаўніца службы бяспекі амэрыканскай авіялініі ў Гітроў паглядзела на мой пашпарт з аўраўскім дазволам на выезд і спыталася:

— Чаму вам дали дзвол на ўезд?

Традыцыйныя пытаньні на гэтым этапе падарожжа — хто пакаваў чамаданы, ці на браўлі вы перадаўшы ад незнаймых асобаў, — каб часам у багажы не паляцеў чужыя герайн ці нечая міна запавелана дзеяніння.

— Мяне запрасілі на канфэрэнцыю ў Гарвардзкі ўніверсітэт, — патлумачыў я.

You don't know how lucky you are, boys.

Ахоўніца паграсіла запрашальні ліст, некуды пайшла і праз хвіліну вярнулася з начальнікам зъмены. Той паглядзеў у запросіны:

— Тут напісаны, што вы выступаёте з лекцыяй — на якую тэму?

Back in the U.S.

Пільны ахоўнік правяраў, ці сапраўды я той, за каго сябе ўдаю. "Ці

You don't know how lucky you are, boys.

Back in the U.S.S.R.

Мая ангельская мова, як высьветлілася, зацікала памежніка ў аэропорце Гітроў з вузкалінгвістичнай прыглынай — як на ягоны слых, я гаварыў з занадта выразным паўночна-захаднім брытанскім акцэнтам лівэрпульскую тыпу (чулі б мае настаўнікі!) Іміграцыйная служба праверыла, што я ніхто не паходжу ў камп'утарах якія-небудзь разьведкі ці мафія, у чым памежнік мне на месцы признаўся і выбачыўся, вяртаючы пашпарт.

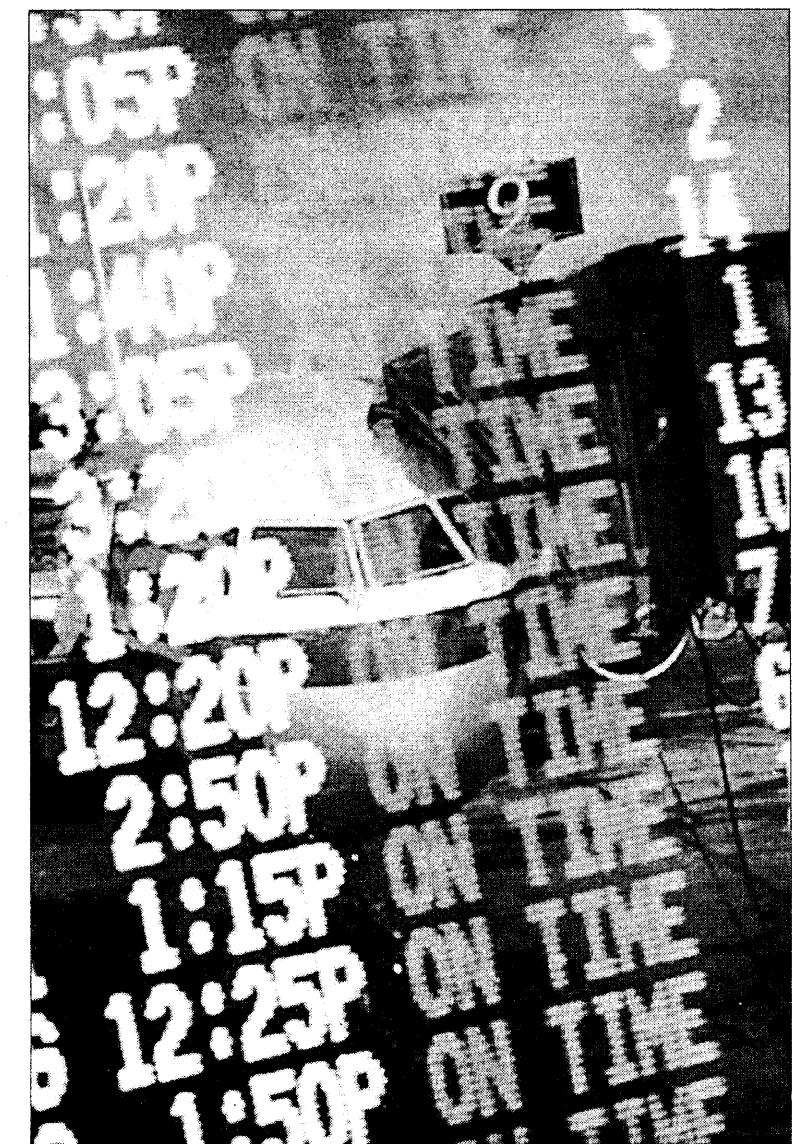
*Show me 'round your snow-peaked mountains way down south,
Take me to your daddy's farm,
Let me hear your balalaika's ringing out,
Come and keep your comrade warm.*

А я прости любіц *The Beatles*, якія сотні разоў праходзілі па тых самых калідорах аэропорту Гітроў, што і я, але, у адрозненінне ад мяне, ніколі не былі ў *the U.S.S.R.*, хаця насамрэч і я ніколі ня быў у тым *the U.S.S.R.*, пра які яны сипявалі на мове, у якой, як вядома, пішацца *Manchester*, а чытаецца *Liverpool*.

Эсэ напісаны для перадачы "Дазвол на выезд"

Беларускай службі

Радыё Свабода, www.svaboda.org

прауда жыцьца

Беларусь у савецкім войску

АРАЎ

Прызвалі беларуса ў савецкае войска. Завезлы яго некуды на Далёкі Ўсход, у глухое й забытасе Богам мястечка.

У першы дзень сэржант зашыхтаваў усіх "маладых" дый вырашыў паказаць, хто ён тут такі. Па чарзе падъходзіць да кожнага, тычка пальцем і пытася:

- Чго делал на гражданке?
- Пахал... — адказаў адзін расеец.
- І здесь пахат будеш!
- Чго делал на гражданке? — да наступнага.
- Пахал... — прамаўляе другі.
- І здесь пахать будеш! — зноўку перапыняе сэржант.

І так з кожным навабранцам, пакуль чарга не прыйшла да беларускага хлопца.

- Чго делал на гражданке?
- Араў... — адказаў беларус.

Сэржанту на імгненьне заняло дух, а пасьля пачуўся роў:

- Здесь я орату буду, а ты будешь, как и все, пахать!

КЕПСКА Ў РОЦЕ

Прыехаў генэрал-беларус правяраць вайсковую частку. Камандзір часткі ледзьвье ў ротому не глядзіць, завіхаецца. А генэрал

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЫ

Віншу ветэрана і разрэзвіста беларускай краёвай абароне з угодкімі стварэннямі БКА — 23 лютага

Віншум Крысыні Сідун з Днём народдзінаў. Будзь шчаслив і будзь разам з намі! Сібры ЗБС

Шаноўную Дануту Чыгір віншум з Народдінам! Зычым шчасціць, свабоды, здароўя! Валера й Алена

Найпрыожажа фатарака Бабруйскага "Рабочага" віншум з народдінамі. Даначка! Каханья табе. Мы цібе любім. Усе, што з "Рабочага".

Любасе маё сонекі! Віншу! Кахаю! Зычу! Чаго? Безумоўна, каҳаньня і ўзаемапаразуменія! Маленькая вар'ятка

Что прапасавую службу "Маладога Фронту" віншую з Днём сявятоў Валянціна. Усяго, шаноўны! Кахайце і жывіце вольна. Маленькая вар'ятка

Андрусо Мельнікава са съяткам закаханых. Андрусю, Каханьня табе! І німа чаго бурчэць. Тая, што з Бабруйску

Шаноўную нашаніць! Віншу увесі ваш калекту. Любові, свабоды ды пераменаў (у лепшы, больш вольны бок існаваньня). Маленькая вар'ятка

Андрусо Мялешик! Са съяткам! Кахай!.. Ды не кажы, што я зляя. Я проста "прыклоўся". Часыней усьміхайся! Алена, што з Бабруйску

Усіх беларусаў-крычвой з Днём сявятоў Валянціна!!! Уладзіслаў Жыгалка

Валерачка! Раднула! Віншу. Я Цябе кахаю, кахаю, кахаю. Да не чакай свабоды і пераменаў з майго боку.

Аленачка Міленкі мой Валерачка! Віншу, варта папярэдзіць, што ты ад мене не адчоўшися (дакладней, я) бліжэйшы год 100! Кахаю. Маленькая вар'ятка

Шаноўны Вітаўт Пісарык! Віншу цібе са съяткам. Сяменайша шчасціца. Усяго! Маленькая вар'ятка

Юрасік! Ты сама драгаі чалавек для мене. Монца кахаю. Маленькая

Дарагая Златка! Віншу цібе з шаснащасцігодаўдзюм. Жадаю шчасливага жыцьця ў вольна! Беларус! Акацыя

Любия Алена і Сяржук! Сардачна віншум вас з пабраньнем шлюбам. Аляксей і Тоня

Маша, ты маё жыцьцё. Ты мая адзінай зорка на ўсім небе. Я цябе вельмі кахаю!

Каханы мой Руесці! Віншу цібе з Днём сіў. Валянціна ды з трынаццатыццю!!! Як зайдзі, кахаю. Вальжына

Шаноўны Пітро Ламан! Вучні і настаўнікі Езяршчанскае школы вельмі ўдзячны. Вам з найцікавейшай супстречай

Мілую і дарагу! Кацячу Коптуправу з Днём народдінаў! Заставайся засёўдзе, такай вясёлай і добрай

Ад шчырэга сэрца ў дзень нараджэння жадаю Вам раздасці, съветлай надзеі, шчасціць ў будні, шчасціць ў съяві, хай добрая людзі прыходзяць у хату, ніхай будзе з Вамі здароўе і сіла, жыцьцё ніхай будзе дойгім, шчасливым.

Шаноўная Кацярэна, хай гэты дзень прынясе Вам многа радасці, любові.

ДАЧА

Гуляючы гольня 8 сотак у Адцэдзе. Ехай на Стоўпцы з гадзінай. Т. (у Менску): 253-80-81

ДРУКАРКА

Аддам ахвотным старую папсанавую габарытную друкарку "Ятрань". Транспарт намаганынімі ахвотных. Бард Мельнікай. Т.: (0232) 54-30-40

ІДЗІ

"Зубр" яшчэ не нарадзіўся, а ўже ўвесі Менск спаскудаў нехта "Зубром". Адпаведна будзе і да "Зубра" стаўлены! Прыхильнік чысціні съцен Кантэксты ўсіх краін — яднайцесь! kantekst@tut.by

ТЭКСТ

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (на больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Імя і прозывішча _____

Адрес, тэлефон _____

ЁН ЕСЬЦЬ

Падъходзіць адзін новапрыбылы афіцэр да салдата-беларуса й пытаецца:

— Где прарашчык Іваноў?

— Ён есьць! — адказаў салдат.

— Я знаю, што он есть, но где он?

— Ён есьць! — зноўку паўтарае салдат.

— Да где он, дубіна, спрашываю, есть?

— Да ўсталоўцы ён есьць, таварыщи лётнанты.

Равіка Руслан

Анатоль Крычук

"Наша Ніва" ў Горадні

У чацьвер 22 лютага ў Горадні адбудзеца сустрэча з в.а. галоўнага рэдактара "Нашае Нівы" Андрэем Дыніком, галоўным рэдактаром часопісу "ARCHE" Валеркам Булгакавым і пісьменнікам ды съпеваком Зымітром Бартосікам. Запрашаюць ўсіх у гарадзкі дом культуры (вул. Дзяржынскага, 1) а 19-й.

Прадаю кнігі з хатнай бібліятэкі. Вышлю катаён на замову. Т. 272-81-98, 220116, Менск, а/с 272.

МАРКІ

Дашло маркі: Пагоня, Нацыянальны сцяг. Ад Вас калерта+купон б/а: 220030, Менск, а/с 195 (маркі)

МУЗЫКА, ВІДЗА

Прымаю заявку на мульцікі ды аудыкасеты для дзяцей.

Телефон у Гомелі: 45-11-51 (пасля 18.00)

Здымкі сямейных падзеяў бытавой відэакамерай "Sony Handycam 8mm". Телефон у Гомелі: 48-95-09

Прымаю заявку на відэофільм "Матрыца". Телефон у Гомелі: 45-11-51 (пасля 18.00)

Беларускаймое відзі Гомелі: "Адважнае сэрца", "Ісус" ды інш. Т.: 45-11-51 (пасля 18.00)

Шукаю якасны запіс музыкі і песен з фільму "Эманюэль" і "Вяртаны Эманюэль". Бард Мельнікай. Т.: (0232) 54-30-40

Шукаю музыку для супольнай работы над маймі песьнямі. Бард Мельнікай. Т.: (0232) 54-30-40

CD "Я нарадзіўся тут", "Съяты вечар", "Ur'ia", "Вольныя танцы", а таксама шмат чаго іншага з беларускай музыкой (касеты, значкі, майкі, плякаты). 220085, Менск, а/с 5. Т.: (017) 249-08-88. supranovich@dyjaryush.org.by

НЕЗАЛЕЖНЫ БАРЫСАЎ

— гэта навіны аб падзеях гораду, а таксама звычастайная інфармація пра нашыя арганізацыі barysau.sity.org

ПРАЦА

Мужчына з вышэйшай адукацыяй, ведаюпольскую і беларускую мовы, досьвед кіроўцы. Шукаю працы. Т. 250-50-23

Дапамагу пачаць сваю справу ў хаце (не распаўсюджваньне). Прыбытак ад 200 у.а. Нескладані! Могучы усе. Ад Вас калерта са зв/а+купон б/а: 220089, Менск-89, а/с 122

СЛЫХАВЫ АПАРАТ

Прадаю слыхавы апарат "Oticon" (Данія), кішэнны, на новы. Т. (у Гомелі): (0232) 45-11-51

Віншуем Анну Энгелькінг з нараджэннем Юзіка "НН"

ПРАДАЮ:

Энц. літ-ры і мастицца Беларусі ў 5 т. (15 т.р.); Энц. прыроды Беларусі ў 5 т. (10 т.р.); Энц. гісторыі Беларусі — т.2; Гіст. сл-к бел. мовы — т.2-5; Гіст. бел. мастацтва — т.2-4; 36. тв. У. Кораткевіча ў 8 т., В. Быковіца ў 4 т. Т.: 258-43-54.

Бо так папябіў Бог съвет, што адай Сына Святога Аднароднага, каб усікі, хто веруе ў Яго, ян зімі, але мей хоціц веячес. Ян.3:16

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА

Надбібліястка Беларусі ў Менску а 10-й гардзіне: вул. Любімава 21-56,

тэл.: 279-71-31, 270-89-87. Штотыдзень у Асновах а 17-й гардзіне: вул. Леніна 40, тэл.: 20-840, ішчоцір у Барысаве, вул. Ватуція 38-45, тэл. 54-908.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

заснавальнік праекту Сяргей Дубавец

в.а. галоўнага рэдактара Андрэй Дынко

заснавальнік Павал Жук

карэктарка Вяліта Кавалёва

намеснік гал.рэдактара Андрэй Скурко

мастакі рэдактара Аляксей Чарнік

выдавец выдавец

АДРС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

2